

OPBOUWWERK BRUSSEL

89

**Jaargang
23**

Nieuws uit Samenlevingsopbouw Brussel

Editoriaal

Waarnemers wijzen er reeds geruime tijd op dat het beleid om het hoofd te bieden aan problemen in steden geëvolueerd is van armoedebestrijding naar stadsontwikkeling met de middenklasse in een geprivilegieerde rol. Deze de-socialisering van het stedenbeleid valt duidelijk te traceren in de overgang van het Sociaal Impulsfonds naar het Stedenfonds. Waar in het Sociaal Impulsfonds nog min of meer de strijd tegen de armoede centraal stond vanuit het Algemeen Verslag over de Armoede als reactie op de zwarte verkiezingszondagen uit de beginjaren negentig, wordt vanaf 2003 in het Stedenfonds vooral stadsontwikkeling gepromoot. Vanuit een probleemanalyse die stedelijke dualiseringsprocessen benadrukt, komen ook andere dan sociaal-economisch slecht gesitueerde groepen in het vizier. De idee van sociale menging als oplossing voor probleemwijken krijgt wind in de zeilen met de stedelijke overheden als grote pleitbezorgers. Deze sturen namelijk, uit fiscale overwegingen en om het hoofd te bieden aan de reële sociale druk op hun budgetten, al decennia aan op het aantrekken van een financieel beter gesitueerd publiek. Komt daarbovenop de evolutie van recentere datum dat ook voor de middengroepen de toegang tot de huisvestingsmarkt financieel steeds zwaarder om dragen wordt. Het laat zich dus aanzien dat de armen niet meer die centrale beleidsaandacht krijgen waarop ze zich heel even mochten verheugen.

In een Carte Blanche in Le Soir (23.11.2006) vat Brigitte Grouwels de huidige mainstream in het overheidsdiscours goed samen: „La Région doit prêter davantage attention aux revenus moyens. Ceux-ci forment un segment incontournable d'une ville vivable mais restent souvent sur la touche car, bien souvent, les mesures politiques visent exclusivement les personnes à très bas revenus.” Met deze opvatting staat ze niet alleen. In het Liberaal Stedenmanifest (05.04.2004) heet het dat „een politiek voor de armen een arme politiek is” en dat „een expliciet middenklassebeleid niet langer een taboe (mag) zijn, maar een noodzaak (is), een prioriteit”. Het zou ook socialer zijn dan een „sociaal impulsbeleid dat zich hoofdzakelijk concentreert op de laagste inkomenscategorieën”. Wat dat impulsbeleid betreft scoort het Stedenmanifest een punt. Armen verdienen beter dan een specifiek op hen gericht beleid. Een algemeen sociaal beleid moet waarborgen dat grondrechten gerespecteerd worden. Het is echter allerm minst zeker dat een stedelijk beleid dat zich richt op de middenklasse om de middelen te genereren voor een „echt” sociaal beleid, ook daadwerkelijk uitmondt in een herverdelingspolitiek waar armen beter van worden. Het Stedenmanifest geeft toe dat gentrificatie („voor ons (...) niet per se een vies begrip”) en vooral de schaduwzijde ervan, sociale verdringing, de armen belet om hun graantje mee te pikken van de gecreëerde meerwaarde.

De opstellers van het Liberaal Stedenmanifest (en met hen andere pleitbezorgers van de middenklasse) zullen ontkennen dat met het leggen van andere accenten de aandacht voor armen zou tanen. Maar als het gaat om oplossingen voor sociale verdringingen komen ze toch niet veel verder dan de algemene waarheid dat een stedelijk huisvestingsbeleid een essentieel instrument is. De vrees is reëel dat in een klimaat waarin de zaken op hun kop gezet worden, waarin het matthëusprincipe (wie heeft zal gegeven worden) tot basis en summum van sociaal beleid wordt uitgeroepen, dat in dergelijk klimaat het kind met het badwater dreigt weggegooid te worden. Dergelijk klimaat maakt het mogelijk dat woningen, in de Noordwijk te realiseren met Stedenbouwkundige lasten (belastingen op kantoorbouw) in het Helihavenproject Insula II geconcipteerd werden als middenklassenwoningen, niettegenstaande een besluit van de Brusselse Regering ter zake stelt dat deze belastingsopbrengsten prioritair aan te wenden zijn „voor de realisatie, verbouwing, renovatie of verfraaiing van sociale, gelijkgestelde of geconventioneerde woningen in de nabijheid van projecten die hen genereren”. In dit klimaat wordt in het wijkcontract „Kaaïen” in de Begijnhofwijk een project van collectieve aankoop van woningen voor gezinnen met laag inkomen afgevoerd. Argument: in het verleden heeft de Afvaardiging voor de Ontwikkeling van de Vijfhoek daar reeds dergelijke projecten gerealiseerd. Het ging toen alleszins niet om collectieve aankopen ten behoeve van mensen met bescheiden inkomens! Men zal opwerpen dat het hier gaat om kleine, geselecteerde voorvallen waarmee men alles kan bewijzen. Toch is dit klimaat er wellicht mee voor verantwoordelijk dat van de 3.500 sociale woningen voorzien in het Brussels huisvestingsplan nog de eerste steen moet gelegd worden. Het geld is er maar de gemeentes liggen dwars. Een woordvoerder van de Brusselse Bond voor het Recht op Wonen merkte recent terecht op dat Brusselse politici 's avonds in hun gemeenteraad alweer vergeten zijn wat ze overdag in het Brussels parlement hebben goedgekeurd.

Met het huidige beleid rond stadsontwikkeling en a fortiori met het huisvestingsbeleid worden het opnieuw barre tijden voor armen. Hier en daar beschikken ze nu over organisaties waar ze het woord kunnen nemen. De Molenbeekse groep Alarm, waarvan de activiteiten verder in dit nummer uitvoerig beschreven staan, is er zo eentje. Het is belangrijk dat zij en andere armenorganisaties in hun strijd voor een rechtvaardig huisvestingsbeleid en bij uitbreiding voor een rechtvaardig algemeen sociaal beleid, niet op zichzelf aangewezen zijn/blijven. Hier ligt een taak voor het middenveld om hun signalen naar de samenleving toe mee te versterken. (ast)

De huurderadviesraad van de Brusselse haard

tijd voor evaluatie!

Inleiding

Het opbouwwerk in de Begijnhof- en Chicagowijk plaatst zijn werkzaamheden in het teken van sociale wijkontwikkeling. Het ontplooit dus initiatieven en stimuleert inspanningen die ertoe leiden dat ook minder draagkrachtige groepen hun recht op wonen in het centrum van de stad behouden. Een aandachtspunt hierin is een leefbare sociale huisvesting. Dit betekent: opkomen voor kwaliteitsvolle woonomstandigheden, creëren van communicatiekanalen tussen huurders en verhuurders (i. c. de sociale huisvestingsmaatschappij) en het bevorderen van het samenleven tussen huurders onderling. Sinds 1991 loopt er

een project „sociale begeleiding van huurders in de sociale wooncomplexen van de Chicago- en Begijnhofwijk.” In totaal waren er toen 4 (recentelijk 5) sociale wooncomplexen in deze wijk, namelijk de Witte de Haelen en de Vlierwijk van de sociale bouwmaatschappij Gebruwo, Houtulstbos en Timmerwerfkaai van de sociale bouwmaatschappij Brusselse haard. In 2003 bouwde de sociale bouwmaatschappij Brussels Thuis een wooncomplex van 18 appartementen in de Papenveststraat.

Het meest aanwezig was het opbouwwerk in de sociale wooncomplexen van de Brusselse Haard, die veel groter zijn naar omvang maar

Foto: Michel Demol

Bron: Samenlevingsopbouw Brussel

ook naar problemen. In 1995 startte de eerste fase van renovatie van het sociaal wooncomplex Houthulstbos en in 1998 eindigde de derde en laatste fase van renovatie. Er werd mede door het opbouwwerk geijverd dat er voldoende appartementen voor grote gezinnen voorzien werden, hetgeen niet opgenomen was in de oorspronkelijke plannen. Het opbouwwerk slaagde in zijn opzet en er werden voldoende grote appartementen behouden. Er werd ook gewerkt rond de leefbaarheid: de opbouwwerker begeleidde een pilootproject rond de herinrichting (als speelplaats) van de binnenkoer van het complex. In oktober 2001 startte de renovatie van het timmerwerfcomplex (na enkele jaren uitstel). Het opbouwwerk werd gevraagd om mee te helpen met de herhuisvesting van de huurders en het doorgeven van informatie rond het renovatiegebeuren aan de huurders.

De ondersteuning van de opbouwwerker in deze projecten bestond uit individuele begeleiding van de huurders, organiseren van bewonersvergaderingen en het leggen van contacten met de sociale bouwmaatschappij. In 2001 begonnen de huurders van het sociaal wooncomplex Houthulstbos te klagen over de hoge huurprijzen en te hoge bijdragen voor kosten en lasten. Dit leidde ertoe dat huurders met een hoger inkomen eraan dachten om te verhuizen en dat meer en meer huurders geconfronteerd werden met huurachterstallen. Hierom richtte het opbouwwerk een huurdersgroep op die zich specialiseerde in huurlasten en die jaarlijks de huurlasten controleerde en een onderhoud met de verantwoordelijken vroeg in geval van onduidelijkheden en foute berekeningen. Tijdens de onderhandelingen met de directie van de Brusselse haard werd beroep gedaan op externen, zoals de sociaal

Foto: Michel Demol

Bron: Samenlevingsopbouw Brussel

afgevaardigde van de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) en in bepaalde gevallen ook op de huurdersbond (syndicat des locataires), om de inspraak en macht van de huurdergroep te vergroten tegenover de verhuurder. Men ging diplomatisch te werk, want het uiteindelijke doel van het opbouwwerk is om de communicatie te verbeteren tussen huurder en verhuurder, en om de transparantie van het beleid te verhogen. Immers, het opbouwwerk is ervan overtuigd dat sociaal beheer en bewonersparticipatie een must is binnen de sociale huursector!

In het kader van haar projectwerking inzake sociale begeleiding van huurders in sociale woningen in het patrimonium van de Brusselse Haard (SSHB/ASFB) in 1991-92 en later in de blokken Timmerwerf-Houthulstbos, kreeg Samenlevingsopbouw Brussel (het vroegere RisoBrussel) te maken met een huurderadviesraad. Deze huurderadviesraad werd in het leven geroepen door de sociale bouwmaatschappij zelf! Dit adviesorgaan moest de inspraak van de huurders garanderen doordat zij advies moest uitbrengen over alle onderwerpen (animatie en socio-culturele activiteiten, de jaarlijkse afrekening van de lasten, ...), die de huurders aanbelangden en had als doel een constructieve dialoog te bevorderen tussen de aanwezige partijen binnen de Brusselse haard.

Huurders die zich als groep betrokken weten op de eigen woonst en woonomgeving, en die zich opgenomen weten in een positieve samenwerking met de sociale verhuurder, willen zich de woonplek toeëigenen, groeien naar verantwoordelijkheid en werken mee aan de uitbouw van een leefbare woongemeenschap. Deze conclusie staat reeds te lezen in een werkschrift over sociaal beheer en bewonersparticipatie binnen de sociale huursector uit 1997 ⁽¹⁾. Het komt er op aan naar een positief zakelijke relatie te gaan tussen sociale verhuurder en bewoner. Binnen zo'n werkverband is het in eerste instantie de verhuurder die aan de bewoners erkenning, ondersteuning en stimulansen biedt, opdat ze de kans krijgen verantwoordelijkheid te ontdekken en op te nemen. Bewoners zijn niet van de ene

¹ Stadsland vzw, *Bewoners schragen sociaal wonen. Een werkschrift voor sociaal beheer en bewonersparticipatie in de sociale huursector, in opdracht van de afdeling woonbeleid van de Vlaamse Gemeenschap* (juni 1997), pp 10-17

dag op de andere volwaardige partners. Via een bewonersbeleid groeien zij naar partnerschap. De bereidheid is dan ook groot om als echte erkende partner bij het beheer, vernieuwing en uitbreiding van het patrimonium met de sociale verhuurder scheep te gaan. En om samen met hem werk te maken van gemeenschapsopbouw in de wooncomplexen.

Ankers voor een bewonersbetrokken beheer zijn stapsgewijs overleg met de bewoners en een groeiende taakverdeling tussen sociale verhuurder en bewoners. Elementen die dat methodisch mogelijk kunnen maken en schragen zijn:

- Het creëren van optimale contactmogelijkheden tussen verhuurder en huurders waarlangs communicatie en informatie-uitwisseling doorlopend mogelijk zijn;
- Creëren van onderbouwd overleg met bewonersgroepen door een procesmatige opzet van de groepsbijeenkomsten bij het beheer van belangwekkende momenten (bv huuraanpassingen, kostenverrekeningen, grotere herstellingswerken, renovaties, aanpassingen huishoudelijk reglement, enz.);
- Het creëren van een zo geïntegreerd mogelijke dienstverlening en begeleiding vanuit de sociale verhuurder nauw aansluitend op het leven in de complexen, en het creëren van een intern overleg door de verhuurder als draaischijf voor sociaal/technisch beheer.

Laten we in dit artikel deze theoretische uitgangspunten eens vergelijken met de praktijk in het opbouwwerkgebied Begijnhof-en Chicagowijk van SamenlevingsopbouwBrussel.

Het fenomeen Huurderadviesraad als participatiemodel

Definitie van de huurderadviesraad

Een huurderadviesraad is een raad bestaande uit huurderafgevaardigden die verkozen worden door huurders via een vastgelegde verkiezings-procedure. Deze raad kan adviezen geven over het dagelijks beheer van een aantal zaken die de huurders aanbelangen. Deze adviesraden treden niet in de plaats van de besturen maar ze bieden wel het kader waarbinnen het overleg

tussen beleidsverantwoordelijken en gebruikers kan plaatsvinden via een orgaan dat rechtstreeks verkozen wordt door de huurders.

In het Waals Gewest ⁽²⁾

Huurderadviesraden in het Waalse Gewest hebben sinds 1984 een wettelijke basis. Deze kwam er onder druk van comités de défenses die na de regionalisering van de huisvesting protestacties op touw zetten tegen de verhoogde huurprijzen (Wallonië had de schuldenlast mee geërfd). Deze comités eisten een erkenning als gesprekpartners. In 1984 hebben opeenvolgende besluiten van de Waalse Gewestraad het instrument vorm gegeven. Het laatste uitvoeringsbesluit dateert van 6/2/1999. Feitelijk gaat het in Wallonië over adviesraden voor huurders en eigenaars in de sociale huisvesting. De huurderadviesraad is ook opgenomen in de Waalse wooncode uit 1998 (art 153). In 2000 opereerden er in Wallonië 55 huurderadviesraden met in totaal 516 verkozenen (verkiezingen van 1996). Dit wordt kwantitatief als succesvol beschouwd, vermits dit een stijging betrof van 81% in vergelijking met 1992. Men verwachtte evenwel een daling bij volgende verkiezingen. Dit omwille van een algemene malaise m.b.t. de werking van deze comités. Het overheersend gevoel is er namelijk één van onmacht over de ambitie om met deze adviesraden de werking van de vastgoedmaatschappijen te democratiseren. Het gevoel overheerst dat deze raden niet zwaar wegen ten opzichte van de Waalse huisvestingsmaatschappij in het algemeen, de afzonderlijke huisvestingsmaatschappijen in het bijzonder.

Wat opvalt in de Waalse wetgeving is de zeer sterke institutionele reflex. Verkiezingsprocedures worden tot in de kleinste details uitgewerkt. De verkiezingen op zich lijken niet het beste middel om participatie te verhogen. Dit gebrek aan belangstelling heeft veel te maken met het statuut van de huurderadviesraden: puur consultatief. Ze moeten verplicht gehoord worden, maar het hangt volledig van de woningmaatschappijen af of er ja dan neen rekening mee gehouden wordt, zelfs of er informatie verstrekt wordt

omtrent het waarom van bepaalde beslissingen. Deze demoraliserende situatie wordt wel rond specifieke dossiers nu en dan doorbroken. Mits een soepeler structuur wordt het instrument toch als een kans voor de democratie beschouwd. Van enkele huurderadviesraden gaat een dynamiek uit. Deze dynamiek wordt in niet geringe mate geconditioneerd door de vormingskansen die meer en meer mogelijk worden. De Waalse Gewestelijke huisvestingsmaatschappij bereidt cursussen voor die leden een zekere technische scholing bijbrengen over hun rol, over onderhandelingen, enz. Het blijft een opgave om jongere huurders te rekruteren. Vaak zijn de adviesraden samengesteld uit een oud, voornamelijk mannelijk publiek. Tenslotte wordt er een tekort aanvoeld van een onafhankelijke instantie waarbij verhaalrecht mogelijk wordt.

In het Brussels Gewest

In Brussel was er anno 2000 nog geen wettelijk kader voorhanden, maar de Brusselse Haard experimenteerde sinds 1991 met een huurderadviesraad. Dit adviesorgaan moest de inspraak van de huurders garanderen doordat zij advies moest uitbrengen over alle onderwerpen (animatie en socio-culturele activiteiten, de jaarlijkse afrekening van de lasten, ...), die de huurders aanbelangen en had als doel een constructieve dialoog te bevorderen tussen de aanwezige partijen binnen de Brusselse haard. Dit adviesorgaan bestond uit huurderafgevaardigden die voor een termijn van 4 jaar verkozen werden door de huurders van de verschillende wooncomplexen van de Brusselse Haard. Verkiezingen werden in 1991 voor de eerste keer georganiseerd en dit op grond van een bijvoegsel bij het huishoudelijk reglement waarin de oprichting van een raadgevende huurdersraad beschreven staat. Inspiratie omtrent procedure en werkterrein was goeddeels uit het Waalse voorbeeld gepuurd, althans de algemene principes, het bijvoegsel gaat niet in detail. De huurderadviesraad werd na verkiezingen onder de huurders (21 februari 1991) in mei daaropvolgend geïnstalleerd en was samengesteld uit 16 leden (1 afgevaardigde uit elk wooncomplex van de Brusselse Haard).

De huurderadviesraad werd opgericht door de sociaal assistente van de Brusselse haard en ook gedirigeerd door de Brusselse haard. Het verloop van de huurderadviesraad bestond uit

² Bruno Van Loo & Alain Storme, huurderadviesraden in de sociale huisvesting: een voorstel van ordonnantie gewogen. *Opbouwwerk Brussel* (jaargang 16), juni 2000, nr.69 pp.19-24

maandelijkse bijeenkomsten tussen de sociaal assistente, de huurderafgevaardigden en de uitgenodigde verantwoordelijken van bevoegde diensten binnen de Brusselse Haard.

De huurderadviesraad anno 1993 ⁽³⁾

De zeer matige respons op de verkiezingen in 1999 drukte een algemene malaise uit: men mag vergaderen, men mag klachten indienen, in de praktijk zijn weinig veranderingen zichtbaar. Naargelang de actor had men verschillende meningen over de „voordelen” van het participatie-instrument.

Voor de huisvestingsmaatschappijen was het interessant om maandelijks met vertegenwoordigers van de complexen rond de tafel te zitten. Vooral dan om te zien wat er bij de huurders leeft, om te weten waarover men klaagt. Het werd gehanteerd als een instrument om de huisvrede te bewaren. Het was interessant om verzuchtingen tijdig te detecteren. Thema's en beslissingen, die bij de huurders verzet zouden kunnen wekken, werden in beslotenheid besproken.

Anderzijds was de huurderadviesraad samengesteld uit mensen die gemotiveerd waren, elkaar maandelijks zagen op vergaderingen, geïnformeerd werden door de Brusselse Haard en opmerkingen formuleerden. Echter, de motivatie waarom huurderafgevaardigden deze job doen was vaak persoonlijk gekleurd. Er komt persoonlijke ambitie bij kijken: men komt gemakkelijk aan informatie, men staat aan de binnenkant, er is status en respect aan verbonden, het geeft eventueel uitzicht op een job. Mag deze vaststelling niet veralgemeend worden, het blijkt toch een stuwende factor die maakt dat men niet afhaakt.

Er bestond naar het aanvoelen van het opbouwwerk een grote kloof tussen de huurderadviesraad en de huurders waarvoor die adviesraad geacht werd te werken. Veel huurders waren niet op de hoogte van het bestaan van de huurderadviesraad en wisten niet wie hun afgevaardigde was. De huurders van het wooncomplex Houthulstbos hadden weinig vertrouwen in hun huurderafgevaardigde,

aangezien men vaststelde dat de afgevaardigde slechts een klein deel van de huurders vertegenwoordigde en dat men weinig resultaten zag voor hun problemen.

Foto: Michel Demol

Bron: Samenlevingsopbouw Brussel

Een wettelijk kader voor het Brussels Gewest ⁽⁴⁾

In de regeringsverklaring van het Brussels Gewest van juli 1999 staat: „binnen de openbare vastgoedmaatschappijen zal het oprichten van huurderadviesraden worden aangemoedigd”. De toestand op dat moment is dat er 2 maatschappijen ervaringen hebben met de werking van dergelijke raden: SCLAB en de Brusselse Haard. Alleen in de Brusselse Haard bestaat er nog

³ Bruno Van Loo & Alain Storme, huurderadviesraden in de sociale huisvesting: een voorstel van ordonnantie gewogen. *Opbouwwerk Brussel* (16) 2000 nr 69, pp.19-24

⁴ Bruno Van Loo & Alain Storme, huurderadviesraden in de sociale huisvesting: een voorstel van ordonnantie gewogen. *Ibid.*

een werking (op een totaal van 32 erkende maatschappijen in het Brussels Gewest). Het terrein is dus grotendeels onontgonnen en er is (nog) geen wettelijk kader voorhanden.

In maart diende Rudy Vervoort (Ps) een voorstel van ordonnantie in dat een algemeen kader wil scheppen, het is een hernieuwde poging om dergelijke raden in de vastgoedmaatschappijen ingang te doen vinden. Hernieuwd omdat reeds in 1998 een wetsvoorstel terzake was ingediend door de senatoren Vaes en Henrion, weliswaar zonder dat daar gevolg aan gegeven werd. Op dat moment had het Brussels Gewest nog geen ordonnantiebevoegdheid. In de memorie van toelichting werd het wetsvoorstel verantwoord. Het wordt gekaderd in een streven naar „waarachtige openbare dienstverlening” waarbinnen enerzijds contractuele rechten en plichten van de bewoners moeten duidelijk zijn, anderzijds er een feitelijke mogelijkheid moet zijn om zeggenschap te hebben en mee te beslissen in zaken die hen rechtstreeks aangaan. Vaes en Henrion sommen een aantal voordelen voor het installeren van huurderadviesraden op:

- betrokkenheid van bewoners op moeilijkheden doet bij hen bewustwording voor verantwoordelijkheid groeien;
- wie zich gerespecteerd weet als huurder zal ook de eigenaar respecteren;
- er ontstaan betere sociale betrekkingen tussen bewoners;
- ze betekenen een stimulans voor vrijwilligerswerk.

Deze adviescomités moeten niet in de plaats treden van de besturen maar ze bieden wel het kader waarbinnen het overleg tussen beleidsverantwoordelijk en gebruikers kan plaatsvinden via een orgaan dat rechtstreeks verkozen wordt door de huurders.

In een onderzoek van C. Schaut ⁽⁵⁾, sociologe aan de FUSL, staat vermeld dat in de lectuur van de parlementaire debatten de doelstellingen voor het opzetten van huurderadviesraden bij alle actoren van diverse aard zijn. Het gaat erom burgers te laten deelnemen aan het beheer van hun site, alhoewel deze deelname strikt adviserend is. Voor de regeringsleden van het Gewest, is de huurderadviesraad ook een middel om de strijd aan te gaan met de spanningen die leven tussen verschillende bevolkingsgroepen: „het moet helpen om de samenlevingsproblemen tussen

sociale en cultureel verschillende groepen te reguleren”. De participatieve en communautaire aanpak wordt gezien als een politiek antwoord op de stijgende spanningen binnen de sociale woonblokken. De initiatiefnemers van dit werk-instrument zien hierin ook een middel om de dialoog te laten groeien tussen de beheerders van de sociale bouwmaatschappijen, die grote machines geworden zijn, en de bewoners. Volgens de voorzitter van de Brusselse parlementairen betekent het opzetten van de huurderadviesraad ook luisteren naar de behoeften, de verwachtingen van de huurders en het verzekeren dat de beslissingen van het beheer zullen aanvaard worden door de huurders.

Deze zorg om een werkmiddel voor een beter beheer op te bouwen hangt samen met de wil om te zien dat afgevaardigden van de huurderadviesraden ook een deel van het dagelijks beheer opnemen dat hen het meest aanbelangt. Door van de huurderadviesraad een interface te maken tussen de sociale bouwmaatschappijen en de huurders, bouwt deze zich uit als doorgeefluik van vragen van huurders en als een plaats waar een aantal verantwoordelijkheden naar toe gedelegeerd worden.

Het voorstel van ordonnantie door het opbouwwerk gewogen ⁽⁶⁾

Het opbouwwerk plaatste in 2000 een aantal kritische kantlijnen bij het ontwerp van ordonnantie. Huurderadviesraden zijn geconcipieerd naar en werken te zeer vanuit een representatieve opvatting van democratie, terwijl een participatieve opvatting te weinig kansen krijgt. In dergelijke representatieve opvatting primeren formele regels en procedures en leeft de overtuiging dat, als deze gerespecteerd worden, de werking van het orgaan als vanzelf „democratie” zal genereren. Met dat verschil dat ze niet onderworpen zijn aan de democratische controle van mekaar beconcurrerende partijen, werken ze een beetje als parlementen of gemeenteraden. Het Waalse

5 C.Schaut, *une dynamique de la participation dans les quartiers populaires Bruxellois: l'analyse des conseils consultatifs des locataires*. Rapport d'activités, synthèse de l'état de la recherche après deux ans, recherche commanditée par le programme « Prospective Research For Brussels », octobre 2005, pp 9-11
6 Bruno Van Loo & Alain Storme, huurderadviesraden in de sociale huisvesting: een voorstel van ordonnantie gewogen. *Ibid.*

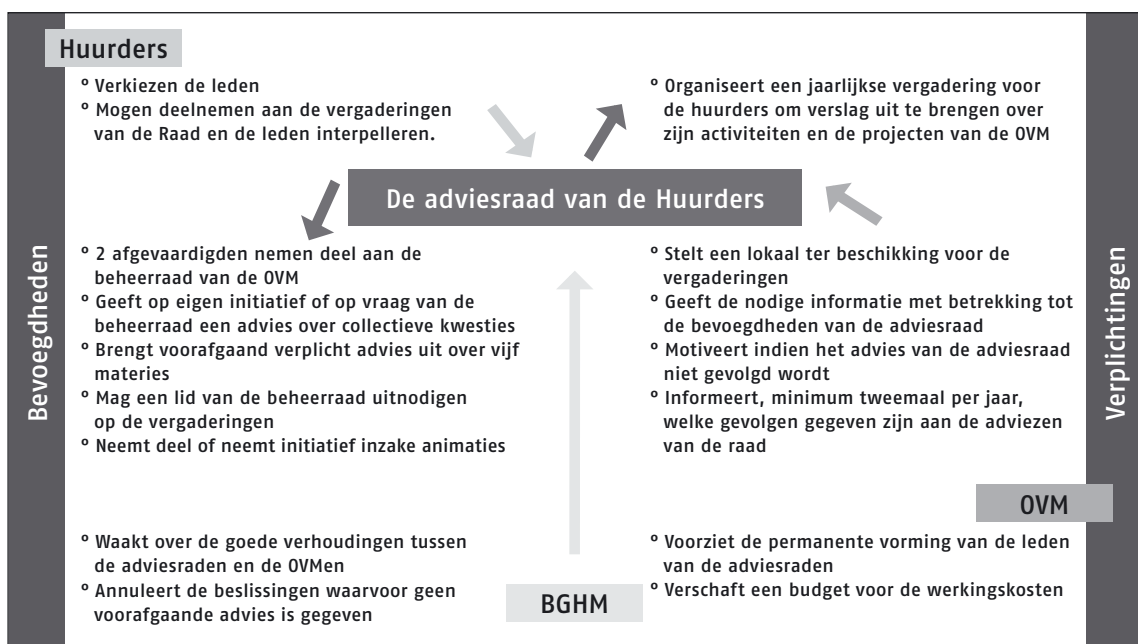
model is een schoolvoorbeeld van deze representatieve opvatting van democratie. Er wordt veel aandacht besteed aan de spelregels die in acht moeten genomen worden, bvb. de voorwaarden waaronder men zich kandidaat kan stellen, de verkiezingsprocedure. Maar er wordt weinig geregeld omtrent de voorwaarden die moeten toelaten dat het instrument ook democratisch werkt, dwz een bijdrage levert aan de belangenbehartiging en de emancipatie van de sociale huurders. Dergelijke voorwaarden realiseren zou juist toelaten te werken aan die andere, participatieve opvatting van democratie. Te vrezen valt dat het voorstel van R. Vervoort en Cie de partner-democratie weinig dichterbij brengt.

Omdat het algemeen kader erg summier was en verwantschap vertoonde met het representatiemodel van de Waalse en Brusselse voorbeelden, voorzag het opbouwwerk moeilijkheden bij toepassing: in de praktijk is de huurderadviesraad als instrument om betrokkenheid en participatie van huurders bij beleid en werking van de sociale vastgoedmaatschappijen te bevorderen verre van evident. Daarvoor ontbreekt het momenteel aan de kant van de maatschappijen aan instrumenten van belangenbehartiging (en emancipatie) van huurders. Er zijn ook te weinig prikkels en mogelijkheden

vanuit de maatschappijen opdat afgevaardigden hun rol zouden kunnen spelen. Komt daar boven op het feit dat de rol van huurderafgevaardigden erg moeilijk is, zowel naar de vaardigheden waaraan deze rol appelleert, als naar de zwaarte aan sociale problematieken die zich in achterstellings-situaties kunnen voordoen. Vandaar dat een ordonnantie in de zin zoals die geconcipieerd is een lege doos dreigt te blijven en zelfs contraproductief kan werken, als er ook niet onmiddellijk een voorwaardenscheppend kader in het gelid wordt gebracht.

Het Model van huurderadviesraad in de theorie van de ordonnantie

De ordonnantie werd goedgekeurd, zonder veel rekening te houden met de aanbevelingen van middenveldorganisaties die zich zoals het opbouwwerk opwierpen als verdedigers van huurdersbelangen. In de ordonnantie van 1 april 2004, ordonnantie tot aanvulling van de ordonnantie van 17 juli 2003 houdende de Brusselse Huisvestingscode, staat in afdeling 9 dat in elke Openbare vastgoedmaatschappij (OVM) een adviesraad van Huurders wordt opgericht volgens onderstaand model.

De bevoegdheden

De huurders mogen leden verkiezen en mogen deelnemen aan de vergaderingen van de huurderadviesraad en de leden interpellieren. De huurderadviesraad brengt een voorafgaandelijk verplicht advies uit over 5 materies: programma's voor het onderhoud, renovatie en inrichting van de gebouwen en de omgeving van meer dan 25.000€; goedkeuring of wijziging van het huishoudelijk reglement; elke programma inzake collectieve voorzieningen; elk programma in verband met sociale of culturele animatie en informatie; de methode(s) om de huurlasten te berekenen en jaarlijkse afrekening van de huurlasten. De huurderadviesraad mag een lid van de beheerraad uitnodigen op de vergaderingen. De huurderadviesraad neemt deel of neemt eigen initiatief inzake animaties. 2 afgevaardigden van de huurderadviesraad nemen deel aan de beheerraad van de OVM en geven op eigen initiatief of op vraag van de beheerraad een advies over collectieve kwesties (= de 5 materies). Wanneer om advies wordt verzocht door de OVM moeten alle adviezen en beslissingen binnen de week na de vergadering van de raad van beheer meegedeeld worden aan OVM.

De BGHM waakt over de goede verhoudingen tussen de adviesraden en de OVM en annuleert beslissingen waarvoor geen voorafgaandelijk advies is gegeven.

Verplichtingen

De huurderadviesraad moet minstens om de 3 maanden vergaderen over volgende onderwerpen: de verzoeken om advies van de OVM; de adviezen die de Raad op eigen initiatief zou kunnen uitbrengen; elk punt dat door de leden van de Raad op de agenda werd geplaatst. Telkens wanneer de voorzitter dit nodig acht kan een bijkomende vergadering plaatsvinden, zodra minstens 1/3 van de leden de voorzitter hierom verzocht hebben (met verantwoording). De huurderadviesraad organiseert jaarlijks een vergadering voor de huurders om verslag uit te brengen over zijn activiteiten en de projecten van de OVM.

De sociale bouwmaatschappij stelt een lokaal ter beschikking voor de vergaderingen, geeft de nodige informatie met betrekking tot de bevoegdheden van de Adviesraad, motiveert indien het advies van de adviesraad niet gevolgd

wordt, informeert (minimum 2 maal per jaar) welke gevolgen gegeven zijn aan de adviezen van de raad. De BGHM voorziet een permanente vorming voor de leden van de adviesraden en verschaft een budget voor de werkingskosten

Het Model in praktijk

De verkiezingen

Voorbereiding van de verkiezingen

De Brusselse Gewestelijke huisvestingsmaatschappij heeft aan de Brusselse Federatie van Huurders-Verenigingen (BFHV) gevraagd om sociale huurders te informeren over de verkiezingen van de huurderadviesraden. Een videofilm werd gemaakt door de BFHV, waaraan ook de opbouwwerker meewerkte, met de nodige informatie omtrent huurderadviesraad en het nut ervan. De BFHV zou ook in een eerste fase instaan voor de vorming van de (kandidaat)huurderafgevaardigden.

Wat het verloop van de verkiezingen betreft: kandidaat huurderafgevaardigden dienden deel uit te maken van een lijst (min. 5 personen) en dienden steun te krijgen van een erkende sociale organisatie. Het opbouwwerk koos ervoor om samen te werken met andere huisvestingsmaatschappijen die actief zijn in de Begijnhof- en Chicagowijk. Het opbouwwerk zette een informatiecampagne op in alle wooncomplexen van de Begijnhof- en Chicagowijk om kandidaten te zoeken voor de huurderadviesraad en om huurders aan de hand van de videofilm te informeren over de missie van de huurderadviesraad en de verkiezingen.

In het wooncomplex Houthulstbos werden 2 huurdervergaderingen georganiseerd en een kandidatenlijst opgesteld door het sociaal cohesieproject (Le Toucan) met 6 kandidaten.

In het wooncomplex „De witte de Haelen” van de sociale bouwmaatschappij Gebruwo werd een informatievergadering georganiseerd in samenwerking met Gebruwo, waarop slechts drie huurders aanwezig waren en 1 kandidaat afgevaardigde. In het wooncomplex Papenvest van de sociale bouwmaatschappij Brussels Thuis werd ook in samenwerking met de maatschappij

een informatievergadering georganiseerd, waarbij 12 huurders aanwezig waren, maar geen kandidaat huurderafgevaardigde.

De sociale wooncomplexen Timmerwerfkaai en Vlierwijk werden in die periode gerenoveerd.

Verkiezingsresultaten

Uit het onderzoek van C. Schaut ⁽⁷⁾ blijkt na analyse van de verkiezingsuitslagen dat men meer stemt in de sociale woningmaatschappijen van de tweede gordel dan in die van de eerste.

Deze territorialisering komt voort uit de inplanting van de coöperatieve maatschappijen waarbij participatie vaak reeds een gewoonte is dankzij de coöperatieve structuur en een stabielere en rijkere bevolking. Maar er zijn uitzonderingen in sociale bouwmaatschappijen waar een armere bevolking woont maar waar de stem in grote getale werd uitgebracht.

Opmerkelijk is wel dat in deze woningmaatschappijen een sterk associatief en para-publiek netwerk aanwezig is (zoals de sociale cohesie-projecten) en er bij de verantwoordelijken van de sociale bouwmaatschappij een opening is voor opkomende lokale dynamiek. C. Schaut kreeg toegang tot de gegevens van de kiezers uit 2 sociale bouwmaatschappijen van de eerste gordel. Phillipe Huygen, socioloog en statisticus aan FUSL bewerkte deze gegevens. Bij beide sociale bouwmaatschappijen blijkt dat meer vrouwen (voornamelijk van Maghrebijnse origine) gestemd hebben dan mannen en dat jongeren (16 en 21 jaar) ondervertegenwoordigd waren en ouderen (41-60 jaar) oververtegenwoordigd. Uit het geheel van de lijsten van het Brussels Gewest blijkt dat meer mannen zich kandidaat gesteld hadden dan vrouwen, maar er eerder op vrouwen gestemd werd dan op mannen.

Onderzoek naar motivatie en verwachtingen van kiezers

In samenwerking met stagairs stelde C. Schaut een vragenlijst op voor stemmers en niet stemmers van 2 bouwmaatschappijen, de Brusselse Haard en Gebruwo. In deze 2 maatschappijen

namen 12,5% van de potentiële kiezers deel aan de verkiezingen en zijn hierom wel belangrijk voor het onderzoek. Een vragenlijst van hetzelfde type werd gemaakt voor de kandidaat-afgevaardigden van het Brussels Gewest. Er werd gepolst naar de verwachtingen van de stemmers, de motivatie van de stemmers en de reden van afwezigheid bij de niet stemmers, de keuze van de stemmers, enz.

Staan we even stil bij de verwachtingen van de stemmers. Uit de vragenlijst bij de twee sociale bouwmaatschappijen bleek dat vooral de verwachtingen omtrent veiligheid prioritair zijn.

In het algemeen werd ook vastgesteld dat de eerste verwachtingen van de huurders aan de huurderadviesraad eerder een actieve dimensie hebben dan een reactieve, eerder een beslissende dan een adviserende, alhoewel de huurderadviesraad een adviserend orgaan is!

De verwachtingen wijken af van de officiële missie van het orgaan, met een risico op belangrijke misverstanden tussen de verwachtingen van de bewoners en de missies van de huurderadviesraden!

Kritische doorlichting van werking en relaties tussen actoren

De werking van de huurderadviesraad en haar relatie ten opzichte van de andere actoren wordt hieronder besproken. We bekijken dit door de bril van de opbouwwerker aangevuld met vaststellingen van de huurderafgevaardigden die deelnamen aan de groepsanalyse in het onderzoek van C. Schaut. In een vierde fase van het onderzoek werden namelijk ook de huurderafgevaardigden rechtstreeks betrokken via de methode „groepsanalyse”. Groepsanalyse is een methode van verzameling van gegevens en een specifieke analyse van onderricht ⁽⁸⁾. Zij laat aan iedere deelnemer toe om de stand van zaken van beleefde ervaringen mee te delen in het kader van zijn missie, alsook op een constructieve manier te reageren op de ervaringen van andere groepsleden. Het opzet veronderstelt dat de analyse geleid moet worden door een groep personen met de hulp van onderzoekers. Het is een gemeenschappelijk overdenkend werk,

7 C. Schaut, *Ibid.*, pp 14-28

8 L. Van Campenhoudt, J.M. Chaumont J.M., A. Franssen, (2005), *la méthode d'analyse en groupe: applications aux phénomènes sociaux*, Paris, Dunod.

vertrekkend van een verhaal van beleefde ervaringen door de groepsleden.

De analysegroep bestond uit 11 afgevaardigden vanuit 9 verschillende huurderadviesraden (1 coöperatieve en 8 gemeentelijke maatschappijen), evenwichtig verdeeld over het ganse Brusselse Gewest. De groepsanalyse zou 2 dagen doorgaan, maar wegens het succes ervan besliste de groep om nog 2 dagen toe te voegen.

De huurderadviesraad en de Brusselse Haard

De huurderadviesraad van de Brusselse Haard bestond in 2004 uit 14 afgevaardigden van bijna alle wooncomplexen (behalve twee: Antwerpsesteenweg en Haren) en 8 vervangers. De leden vormen een combinatie van de oude en nieuwe garde huurderafgevaardigden van de Brusselse Haard. De sociaal assistente die de bijeenkomsten van de vroegere huurderadviesraad organiseerde nam al gauw haar taak en plaats weer op, wat niet voorgeschreven was in het nieuwe model. Tijdens de eerste bijeenkomst organiseerde de sociaal assistente een stemmenronde zonder dat de afgevaardigden elkaar kenden, waarbij de verschillende posten werden verdeeld (voorzitter, ondervoorzitter, penningmeester, secretaris en twee afgevaardigden voor de raad van beheer). Ook al wordt een huurderafgevaardigde benoemd tot voorzitter, de sociaal assistente neemt door gebrek aan ervaring tijdens het eerste jaar van de huurderadviesraad al gauw deze rol over. Het duurt een half jaar alvorens de huurderadviesraad over een eigen geschikt lokaal en een computer beschikt. Verslagen en uitnodigingen worden tussendoor door de sociaal assistente in samenwerking met de voorzitter opgesteld. In het tweede jaar trekt de Brusselse Haard zich terug, omdat de sociaal assistente voelt dat haar aanwezigheid niet langer gewenst is.

Opmerkingen uit de analysegroep van huurderafgevaardigden ⁽⁹⁾

Het vertrouwen in de sociale bouwmaatschappij is een belangrijk element voor de opbouw van de relatie tussen de huurderafgevaardigden en de sociale bouwmaatschappij. De aard van de relatie met de bouwmaatschappij beïnvloedt sterk het werk van de huurderadviesraad. Een te grote aanwezigheid van de bouwmaatschappij

kan afhankelijkheid veroorzaken bij de huurderadviesraad. In dit paternalistisch model wordt de huurderadviesraad gezien als een nieuwe dienst van de bouwmaatschappij, waarbij de afgevaardigde de rol krijgt van superconciërge.

Indien de afgevaardigde uit dit model wenst te stappen en onafhankelijk wil handelen, dan gaat dit gepaard met grote verliezen. Aangezien de informatie direct verkregen via de bouwmaatschappij niet meer doorfiltert, is de huurderadviesraad vaak verplicht om terug te keren naar zijn basismissie om zichzelf terug een zin te geven.

Dit proces heeft de huurderadviesraad van de Brusselse haard meegemaakt.

De huurderafgevaardigden

De interne cohesie tussen de huurderafgevaardigden ontbreekt nog steeds. Vanaf het begin was er een kloof tussen de oude en nieuwe garde huurderafgevaardigden, aangezien de oude garde de nieuwe rol van huurderafgevaardigde in het nieuwe model van huurderadviesraad niet kende of wilde leren kennen.

De oude garde beschouwt zich nog steeds als superconciërge van het eigen wooncomplex. Men ziet niet in of men wil niet inzien dat sommige problemen gemeenschappelijk zijn en dat men beter samenwerkt in plaats van individueel te bellen naar de bevoegde diensten of op eigen houtje een huurdervergadering te organiseren voor het eigen wooncomplex. Er worden geen algemene huurdervergaderingen georganiseerd voor alle huurders van de Brusselse haard, ofschoon de huurderadviesraad de verplichting heeft om dit jaarlijks minstens 1 keer te organiseren. In het algemeen wensen de huurderafgevaardigden enkel tijd en energie te steken in de problemen in hun eigen wooncomplex.

Tijdens de maandelijkse bijeenkomsten luistert men niet naar elkaar en de voorzitter slaagt er niet in om iedereen op zijn beurt het woord te geven. Ook verwijt men elkaar enkel te spreken vanuit individuele belangen in plaats van uit het collectief belang. Na het einde van de bijeenkomst

9 C.Schaut, *Quelques enseignements de recherche écrits avant les réunions de novembre et décembre 2005 ajouté à l'invitation pour la journée d'étude du 24 mars 2006*, pp. 14-15 en le rapport de la journée d'étude du 24 mars 2006, pp3-6

worden er geen taken verdeeld en doet iedereen op zijn eigen houtje verder en blijft het vele werk voor de voorzitter en een enkele afgevaardigde.

Er heerst bij sommigen een wantrouwen tegenover de voorzitter omwille van de nauwe relatie tussen haar en de sociaal assistente van de sociale bouwmaatschappij. Deze relatie groeide door de afhankelijkheid die gecreëerd werd vanaf de opstart van de huurderadviesraad. Nadien vervaagde deze relatie, omwille van het feit dat de huurderadviesraad voor onafhankelijkheid koos. In het tweede werkjaar van de huurderadviesraad van de Brusselse Haard diende de helft van de huurderafgevaardigden (effectieven) hun ontslag in wegens de ongestructureerde bijeenkomsten, wegens het zich miskend voelen of wegens enkele persoonlijke aanvallen en roddels.

Opmerkingen uit de analysegroep van huurderafgevaardigden ⁽¹⁰⁾

Het vertrouwen tussen de huurderafgevaardigden en een goede groepsdynamiek beïnvloeden sterk het werk van de huurderadviesraad. Om een goede groepsdynamiek op te bouwen is het belangrijk om onderscheid te maken tussen zichzelf als persoon en zijn rol als afgevaardigde. Dat houdt in: naar elkaar luisteren, een inventaris maken van ieders bekwaamheden, de rol van elke afgevaardigde expliciteren om duidelijkheid te scheppen, leren samenwerken. Vermits het ook een leerproces betreft moet men hier meermaals op terug komen. Maar ook al is een goede groepsdynamiek noodzakelijk, deze verklaart niet de moeilijkheden of slaagkansen van de huurderadviesraad. Want de werking van de huurderadviesraad is niet enkel afhankelijk van interpersoonlijke relaties. Ook het doorlopen van de verschillende fases, het soms niet meer aankunnen of zijn doel voorbijschieten spelen mee. De analysegroep stelt voor om hierop in te spelen op 2 dimensies: de tijd en de plaats. Tijd: de ervaring van de huurderadviesraad is een proces waarin men elkaar de tijd moet geven, men in fasen moet leren werken. De plaats: men moet niet altijd onder elkaar blijven, men moet leren werken met andere partners, een netwerk uitbouwen.

Uit de analysegroep blijkt ook dat de afgevaardigden de post die ze bezetten zien vanuit 2 tendensen. De enen zien hun rol van afgevaar-

digde eerder als bemiddelaar tussen bewoners en sociale bouwmaatschappij, anderen zien de rol van afgevaardigde eerder als verdedigers van de bewoners.

De ordonnantie sluit het behartigen van individuele problemen uit, huurderafgevaardigden mogen zich uitsluitend bezig houden met collectieve problemen. Het is moeilijk voor de huurderafgevaardigde om zich te distantiëren van het eigen individueel probleem. Zijn persoonlijke ervaring monopoliseert vervolgens de reflectie en het debat binnen de huurderadviesraad. Indien men het op deze manier voordraagt aan derden, zoals het bestuur van de bouwmaatschappij, dan wordt men aanzien als minder legitiem en zwakker.

Er is een spanning tussen de huurderafgevaardigden van de analysegroep omtrent het al of niet ingaan op individuele problemen. De enen vinden dat ze zich strikt moeten houden aan de ordonnantie en niet moeten ingaan op deze individuele vragen, de anderen vinden dat ze deze toch moeten aanhoren en signaleren aan andere lokale actoren of deze tot gemeenschappelijk eigendom moeten maken door middel van pro-actief werk. Dit toont aan dat de afgevaardigden de huurderadviesraad zien als een proces met een geschiedenis waarbij de uitvoering van de missie tijd vraagt, alsook het aanleren van nieuwe bekwaamheden.

Men moet dus ook leren dat de huurderadviesraad een orgaan is dat zich hervormt in functie van de verworven bevoegdheden van de afgevaardigden en de posities die andere actoren hebben aangenomen.

De huurderafgevaardigden en de huurders van de Brusselse Haard

Vanaf het begin (zie deel over verkiezingen) leven er bij de huurders foute verwachtingen en is er een gebrek aan kennis van de consultatieve bevoegdheid van huurderafgevaardigden. De huurders komen niet of in kleine getale opdagen tijdens de georganiseerde huurdervergaderingen in het eigen wooncomplex of tijdens permanenties. Dit heeft tot gevolg dat de meeste

¹⁰ C.Schaut, Ibid., pp. 12-13 en 18 en C.Schaut, *une dynamique de la participation dans les quartiers populaires Bruxellois: l'analyse des conseils consultatifs des locataires, rapport d'activités, synthèse de l'état de la recherche après deux ans, recherche commanditée par le programme „Prospective Research For Brussels ”*, octobre 2005, pp 34 en 44-45

huurderafgevaardigden hier hun tijd niet meer aan willen verspillen.

Er is vooral toevallige communicatie tussen huurder en huurderafgevaardigde (in de gang of op de stoep) omtrent een individueel probleem, dat soms ook door anderen wordt gedeeld. Slechts enkele afgevaardigden zoeken andere methoden om hun huurders te betrekken, namelijk via petitie en deur-aan-deur bezoeken. Maar deze zijn zeer tijdsintensief en hierom zeldzaam. In het algemeen verwachten de huurders van de afgevaardigden dat ze een oplossing voor hun probleem op korte termijn kunnen verwezenlijken, want ze zien hen als de bevoorrechte persoon bij de sociale bouwmaatschappij en denken dat zij mee mogen beslissen in het beheer.

Opmerkingen uit de analysegroep van huurderafgevaardigden ⁽¹¹⁾

De relaties met de bewoners zijn moeilijk, zelfs in de huurderadviesraden waar de electorale deelname groot was. Uit de resultaten van de enquête bleek reeds dat de meest kansarme bewoners van de sociale huisvesting schitterden door afwezigheid. Dit omwille van het formeel karakter van het orgaan, het technisch gehalte van de missie en de noodzaak om behoeften te groeperen.

Volgens de afgevaardigden die deelnamen aan de analysegroep, zijn de meeste bewoners onverschillig ten opzichte van de huurderadviesraad omdat men haar bestaan niet kent ondanks het informatieve werk of omdat de huurders de missie niet kennen. Er moet dus beter geïnformeerd worden, maar ook vinden sommige afgevaardigden dat men moet strijden om het actieterrein en interventiemacht van de huurderadviesraad te vergroten.

De afgevaardigden moeten ook leren anticiperen op de behoeften van de huurders, middelen vinden om deze behoeften te doen ontstaan en te groeperen.

De Huurderafgevaardigden en de Beheerraad van de Brusselse Haard

De 2 aangestelde huurderafgevaardigden krijgen zoals alle andere raadsleden de agenda en het (technisch) dossier ten vroegste 3 dagen voor de bijeenkomst van de raad van beheer.

Deze termijn maakt de opdracht van de huurder-

afgevaardigde onmogelijk om dit dossier grondig te raadplegen en om de huurderadviesraad bijeen te roepen en samen adviezen te formuleren.

Er worden geen adviezen gevraagd door de Brusselse haard omtrent 1 of ander specifiek dossier. Gevolg is dat weinig adviezen ingediend worden omtrent deze dossiers. De huurderadviesraad werkt vooral met eigen initiatiefadviezen! Maar de moeilijkheid van initiatiefadvies is dat er adviezen omtrent problemen geformuleerd moeten worden en dat deze best schriftelijk overgedragen worden aan de voorzitter van de raad van beheer.

Tot nu toe is de huurderadviesraad hier niet in geslaagd, tenzij er ondersteuning was door het opbouwwerk dat problemen van elke huurderafgevaardigde in goed beargumenteerde adviezen goot (met hulp vanuit het BFHV en het huurderssyndicaat!)

De inbreng van huurderafgevaardigden in raden van bestuur is minimaal. Zij worden overigens slechts gehoord op het einde van de vergadering bij de variapunten. In 5 minuten tijd moeten zij hun verhaal kwijt en vaak worden hun standpunten of adviezen niet opgenomen in het verslag! Indien huurderafgevaardigden tussenkomen bij andere agendapunten, wordt er wel naar hen geluisterd en af en toe beaamt men een voorstel, maar dit wordt niet in het verslag opgenomen en dus ook niet uitgevoerd.

Soms krijgt men mondeling antwoord van de voorzitter omtrent een advies of standpunt, maar nooit schriftelijk (dit wordt door de ordonnantie niet verplicht). Ook niet als de huurderadviesraad zelf schriftelijk advies heeft ingediend. Of dit antwoord goed beargumenteerd is wordt niet onderzocht door de BGHM. Er is trouwens zelden tot geen contact tussen de sociaal afgevaardigde van de BGHM, die ook lid is van de raad van beheer, en de huurderafgevaardigde! En indien er contact is wordt men in het heetst van de strijd teruggefloten, want zij mogen dan weer alleen individuele klachten behandelen.

¹¹ C.Schaut, *quelques enseignements de recherche écrits avant les réunions de novembre et décembre 2005 ajouté à l'invitation pour la journée d'étude du 24 mars 2006*, pp. 13-14

Opmerkingen uit de analysegroep van huurderafgevaardigden (12)

Een aantal afgevaardigden vinden dat het werk van de huurderadviesraad pas legitiem wordt in de ogen van de andere actoren indien hun interventiemacht vergroot. Ze insisteren dan ook op het belang om meer macht te krijgen bij de beslissingen. Want tijdens de raad van bestuur krijgen de afgevaardigden van de huurderadviesraad slechts weinig spreektijd en geven zij advies zonder dat dit het debat beïnvloedt.

Voor de afgevaardigden, moet dit overleg gepaard gaan met een machtsuitbreiding van de huurderadviesraad bij bepaalde beslissingen die de missie van de huurderadviesraad aanbelangen.

De huurderadviesraad van de Brusselse Haard en de BGHM en BFHV

De BGHM besteedde haar vormingsopdracht uit aan de Brusselse Federatie van Huurders-Verenigingen (BFHV), koepelorganisaties van de huurderunies in het Brussels Gewest. Deze organisatie organiseerde met hulp vanuit de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) vormingen omtrent de bevoegdheden van de huurderafgevaardigden en omtrent groepsdynamiek. BFHV organiseerde zeer bruikbare vormingen en dit op maat van de doelgroep. De maandelijkse vormingen gingen op verschillende momenten in de week door in de voormiddag en 's avonds en zelfs op zaterdagvoormiddag, zodat iedereen de kans had om deel te nemen. Alle huurderafgevaardigden werden uitgenodigd om op vrijwillige basis deel te nemen aan de vormingen. Aangezien dit een extra tijdsinvestering was en niet alle huurderafgevaardigden dit nodig achtten, namen slechts 5 van de 14 afgevaardigden deel aan deze vormingen en daaronder slechts 2 op regelmatig basis.

Dit maakte het zeer moeilijk om hetgeen de afgevaardigden in theorie geleerd hadden in praktijk om te zetten, aangezien slechts enkelen op de hoogte waren van wat er in de vormingen werd aangeleerd. Er ontstond ook een steeds grotere kloof tussen huurders die evolueerden in hun rol als afgevaardigde en anderen die bleven steken in hun rol van superconciërge.

Er was geen tussenkomst mogelijk vanuit de BFHV om ook eens op het terrein aanwezig te zijn wegens te weinig personeel. Dit had tot gevolg dat in slecht werkende huurderadviesraden een groot aantal huurderafgevaardigden hun ontslag indienden of dat de huurderadviesraad uiteen viel. Tijdens het tweede jaar van het mandaat van de huurderadviesraad van de Brusselse Haard dienden 7 van de 14 effectieven hun ontslag in. Slechts 2 van deze 7 werden vervangen door hun plaatsvervanger. De huurderadviesraad bestond in zijn laatste jaar uit slechts 6 actieve afgevaardigden, 4 effectieven en 2 plaatsvervangers.

Opmerkingen uit de analysegroep van huurderafgevaardigden (13)

De huurderafgevaardigden wijzen op het belang van vormingen die de verwerving toelaten van relationele en intellectuele bekwaamheden. De afgevaardigden die nooit het woord durfden te nemen in het openbaar en die nog nooit een vergadering georganiseerd hadden hebben dit geleerd. Maar het toe-eigenen van de nieuwe gewoonten vergt wel tijd.

Rol van het opbouwwerk in de huurderadviesraad

Het opbouwwerk baseerde zich op het model van sociaal beheer (zie supra) om zijn doelstellingen te bepalen voor het project sociale begeleiding van de huurders van de sociale wooncomplexen in de Begijnhof- en Chicagowijk. De doelstellingen⁽¹⁴⁾ waren minder ambitieus dan die van sociaal beheer door huurders, dit omwille van de bureaucratische structuur van de Brusselse Haard. Het opbouwwerk streefde er in eerste instantie naar dat de bouwmaatschappij open zou staan voor het honoreren van de

¹² C.Schaut, *une dynamique de la participation dans les quartiers populaires Bruxellois: l'analyse des conseils consultatifs des locataires, rapport d'activités, synthèse de l'état de la recherche après deux ans, recherche commanditée par le programme „Prospective Research For Brussels”*, octobre 2005, p 41-42

¹³ C. Schaut, *le rapport de la journée d'étude du 24 mars 2006, pp8-10 et C.Schaut, quelques enseignements de recherche écrits avant les réunions de novembre et décembre 2005 ajouté à l'invitation pour la journée d'étude du 24 mars 2006*, p19

¹⁴ Van Loo Bruno, *„sociale begeleiding van de bewoners van het sociale wooncomplex Houthulstbos”*, deel project 1, programmatie 98-99

ervaringsdeskundigheid van huurders m.b.t. het wonen in een sociaal complex.

Anderzijds dient de huurder op de hoogte te zijn van de motieven waarom de sociale bouwmaatschappij bepaalde initiatieven neemt en andere afwijst. In praktijk zal het dikwijls om volgende motieven gaan: bouwtechnische situatie van het wooncomplex; herbruikbaarheid van het wooncomplex voor de volgende generaties huurders; financiële beperkingen van de bouwmaatschappij, Er moet dus een communicatiekanaal tussen de sociale bouwmaatschappij en de huurders tot stand komen waardoor er een uitwisseling van informatie, voorstellen en frustraties mogelijk wordt.

Niettegenstaande huurders in een sociaal wooncomplex elkaar dikwijls niet kunnen ontwijken, zijn hun onderlinge relaties eerder beperkt: men groet elkaar in de trappenhal, maar men komt er bvb. niet toe om met de burens een beurtrol voor het kuisen van de hal af te spreken. Men kent elkaar niet en staat dikwijls wantrouwig tegenover mekaar. Voorwaarde om participatie en inspraak werkelijk mogelijk te maken in sociale woonblokken, is het organiseren van vergaderingen, vormingen en animatieactiviteiten, zodat de huurders elkaar leren kennen en ervaringen kunnen uitwisselen over hun woonsituatie. In het beste geval raken huurders geïnspireerd om zich in groep te engageren voor een verbetering van hun woonsituatie.

Het sluitstuk van dit proces is het sociaal beheer van een wooncomplex, nl. dat huurders taken en verantwoordelijkheden opnemen, in overleg met elkaar. Het is de bedoeling dat bewoners zich zoveel mogelijk het gebouw kunnen toe-eigenen en vorm geven aan het eigen wonen.

Rol van het opbouwwerk in het oude model

Luidens de programmatie uit 96-97⁽¹⁵⁾ stelden de voorzitter en de directeur van de Brusselse Haard als voorwaarde dat de opbouwwerker de huurderafgevaardigden diende te betrekken bij de activiteiten met de huurders. Er mocht immers geen nieuwe structuur opgericht worden naast de huurderadviesraad. Dus diende het opbouwwerk de huurderafgevaardigde te ondersteunen opdat deze de standpunten van de huurders ter sprake zou brengen bij de huurderadviesraad en de Brusselse Haard. De huurderafgevaardigden kregen ook de raad om mee te werken met de opbouwwerker.

Het partnerschap zag er als volgt uit:

- De Brusselse Haard met als vertegenwoordiger de directeur.
- De Huurderadviesraad met als contactpersoon de verantwoordelijke huurderafgevaardigden.
- Het opbouwwerk met de opbouwwerker.

Deze partners werkten samen, waarbij iedere partner het recht had zijn autonomie te behouden.

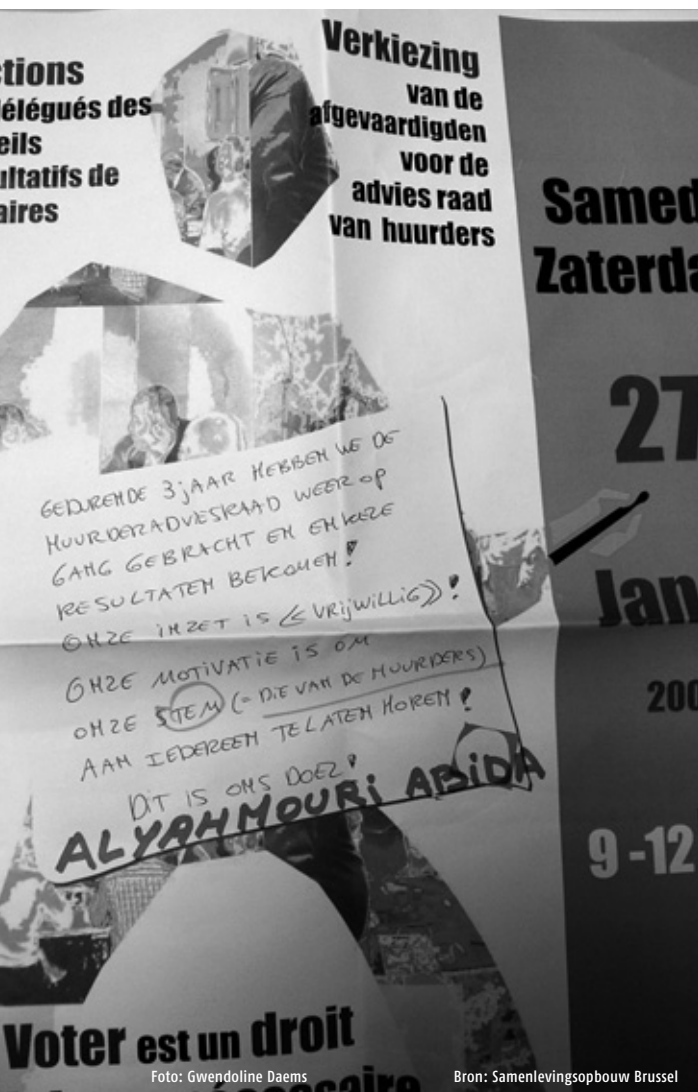

Foto: Gwendoline Daems

Bron: Samenlevingsopbouw Brussel

¹⁵ Jan Boon, programmatie 96-97

Ondertussen bestond er geen schriftelijke samenwerkingsovereenkomst tussen de sociale bouwmaatschappij en het opbouwwerk. Er werd rond punctuele situaties samengewerkt. Daarbij was de bouwmaatschappij vaak vragende partij. Ze beschouwde het opbouwwerk als een meerwaarde.

Het opbouwwerk had zich duidelijk tot doel gesteld deze huurderafgevaardigden te ondersteunen opdat deze hun rol van woordvoerder en belangenvertegenwoordiger van de huurders optimaal zouden kunnen waarmaken. In praktijk bleek echter dat om verschillende redenen (geen vergoeding, weinig respons vanuit de Brusselse Haard, onverenigbaarheid met gezins- en beroepsleven, ...) de huurderafgevaardigden hun engagement beperkten.

Met het vertrek van de directeur (21 oktober 1997), die sterk begaan was met de werking van de huurderadviesraad, en het aantreden van de nieuwe directeur (1 maart 1998) werd vastgesteld dat de huurderafgevaardigden niet meer gemotiveerd waren om samen met de opbouwwerker huurdervergaderingen te organiseren

In de jaren 1999-2000 ⁽¹⁶⁾ wordt er nauw samengewerkt met de huurderafgevaardigden (betrekken bij huurdervergaderingen, informatie uitwisselen). De opbouwwerker gaat in op de hulpvraag van de huurderafgevaardigde betreffende problemen in het wooncomplex Houthulstbos en werkt samen met externe instanties om tot oplossingen te komen (namelijk met de sociaal afgevaardigde van BGHM en het Huurderssyndicaat). Maar er werd vastgesteld dat de huurderafgevaardigde in werkelijkheid slechts een zeer klein deel van de huurders vertegenwoordigt.

Het opbouwwerk suggereerde dat de Brusselse Haard de huurderafgevaardigden beter diende te omkaderen via een duidelijke taakomschrijving en het opvolgen van hun opmerkingen.

Aangezien de huurderadviesraad op deze manier geen of weinig resultaten bereikte, werd er vanaf 2002 vooral gewerkt via de huurderswerking die

volledig begeleid werd door het opbouwwerk. Het rechtstreekse belang voor de veelal laaggeschoolde betrokkenen was doorslaggevend voor hun engagement. De uitbouw van een huurderswerking was een tijdsintensieve en niet altijd evidente onderneming. Toch konden dankzij de werking verschillende concrete problemen van groepen huurders worden aangepakt.

In de loop der jaren heeft het opbouwwerk een stuk dienstverlening uitgebouwd op eigen initiatief naar de huurders van de wooncomplexen Houthulstbos en Timmerwerfkaai. Huisbezoeken, permanenties en huurdersvergaderingen vormden hiervan de ruggengraat.

¹⁶⁾ Bruno Van Loo, Sociale wijkontwikkeling in Begijnhof-en Chicagowijk". Opbouwwerk Brussel (17)2001, nr 73, pp.12-14

Foto: Fébul / BFW

Rol van het opbouwwerk in het nieuwe model

Ook al heeft het opbouwwerk bedenkingen bij de ordonnantie op de huurderadviesraden, toch besliste men om er zich verder mee in te laten in de hoop dat dit ooit tot een werkelijk participatief model zal uitgroeien zodat de ordonnantie in die zin na verloop van tijd kan worden aangepast! Ondertussen wordt gehoopt op een mentaliteitswijziging binnen de sociale bouwmaatschappij, die dergelijk participatief orgaan steunt.

Foto: Fébul / BFW

Drie nieuwe positieve elementen gaven de doorslag om zich verder te engageren, namelijk de verplichting voor de sociale bouwmaatschappij om 2 afgevaardigden te laten deelnemen aan de raad van bestuur met verstrekking van alle hiervoor nodige informatie. De mogelijkheid die huurderafgevaardigden krijgen om deel te nemen aan vormingen omtrent hun rol als afgevaardigde. De huurderadviesraad is tenslotte een orgaan volledig gestuurd door de huurderafgevaardigden, zonder inmenging van de sociale bouwmaatschappij.

Het opbouwwerk nam in de periode 2003 tot 2007 rollen op. In het jaar 2003 worden sociale huurders door de opbouwwerker gemotiveerd om hun kandidatuur in te dienen en mee te doen aan de opmaak van een promotievideo met als doel huurders aan te sporen om deel te nemen aan de verkiezingen en kandidaten te mobiliseren voor deelname aan de huurderadviesraad.

In het jaar 2004 wordt er beslist dat de opbouwwerker de 2 huurderafgevaardigden van het wooncomplex Houthulstbos in hun rol als afgevaardigde van de huurders in de huurderadviesraad en 1 huurderafgevaardigde ook in haar rol als afgevaardigde van de huurderadviesraad in de raad van beheer van de Brusselse Haard te ondersteunen.

De opbouwwerker beslist om als observator deel te nemen aan de bijeenkomsten van de huurderadviesraad ter ondersteuning van de twee afgevaardigden en met als doel een evaluatiedossier op te stellen over de gang van zaken van het participatieinstrument.

Af en toe geeft de opbouwwerker tijdens deze bijeenkomsten suggesties om voor dit of dat probleem beroep te doen op deze of gene externe organisatie of instantie. In het jaar 2005 organiseert de opbouwwerker samen met de 2 huurderafgevaardigden van Houthulstbos 2 huurdervergaderingen (omtrent vochtprobleem en stand van zaken huurderadviesraad). Op beide bijeenkomsten is de opkomst laag en hierdoor daalt de motivatie bij de afgevaardigden om tijd en energie te steken in huurderbijeenkomsten. Men houdt het vanaf dan liever bij toevallige contacten (minder tijdsintensief en effectiever volgens hen).

Tegen eind 2005 kiest de opbouwwerker om van rol van observator naar ondersteuner te gaan van de gehele huurderadviesraad betreffende haar bevoegdheid omtrent het geven van adviezen over berekening en verdeling van huurlasten, aangezien dit probleem op wijkniveau geen structurele oplossing krijgt. De opbouwwerker overstijgt het wijkterritorium en de 2 huurderafgevaardigden van Houthulstbos zetten het punt huurlasten op de agenda van de huurderadviesraad en nodigen haar uit als deskundige. In het jaar 2006 stelt de opbouwwerker in samenwerking met de huurderafgevaardigden en de medewerker van de BFHV en het huurderssyndicaat een initiatiefadvies op omtrent berekening en herverdeling van huurlasten en deze wordt ingediend tijdens de raad van beheer van februari 2006.

Nadien wordt een onderhoud omtrent dit initiatiefadvies aangevraagd aan de directie en raadsleden van de Brusselse haard door de huurderadviesraad, het opbouwwerk en huurderssyndicaat. Enkel de twee afgevaardigden worden uitgenodigd en de huurderadviesraad weigert zonder ondersteuning van Samenlevingsopbouw Brussel en het huurdersyndicaat aan tafel te gaan zitten. Uiteindelijk heeft het onderhoud niet plaats (er is ook een directeurswissel in dezelfde periode). In de maand september wordt de huurderadviesraad uitgenodigd bij de nieuwe directeur en voorzitter van de Brusselse haard. De opbouwwerker bereidt de huurderafgevaardigden voor om hun verwachtingen kenbaar te maken voor de komende legislatuur. Het onderhoud geeft geen ruimte aan de huurderafgevaardigden om dit kenbaar te maken of men heeft niet gedurfd om hierover te spreken zonder ondersteuning. Na dit onderhoud worden er geen bijeenkomsten van de huurderadviesraad meer georganiseerd, wel nog enkele animaties op touw gezet. Het einde van dit mandaat is toch in zicht.

Voorstellen

Het onbehagen in een notendop

Met betrekking tot de werking van de huurdersadviesraad meer specifiek in de Brusselse Haard overheersen zowel bij de afgevaardigden als bij het opbouwwerk gevoelens van onbehagen.

Het gevoel bij de huurderafgevaardigden na drie jaar is voornamelijk frustratie en demotivatie: we hebben niets kunnen verwezenlijken om-wille van de tijd die nodig was om ons te vormen en te organiseren. Het is een langzaam proces. Frustratie ook omwille van het gebrek aan erkenning vanwege de beheerraad van de sociale bouwmaatschappij. Zelfs met een schriftelijk initiatiefadvies omtrent huurlasten worden we niet gehoord! We worden niet ontvangen bij de sociale bouwmaatschappij als we ondersteuning vragen en we krijgen ook geen schriftelijk of mondeling antwoord. Ook bij de BGHM kunnen

Foto: Fébul / BFHV

we niet terecht en sociaal afgevaardigde krijgt enkel individueel iets geregeld voor huurders en niet collectief. We krijgen ook geen steun van de huurders, dit omwille van het feit dat de verwachtingen van de huurders vooral buiten de consultatieve bevoegdheden valt van de huurderadviesraad. Voor de collectieve acties die we ondernamen hebben we geen concrete oplossing bekomen en daardoor aan geloofwaardigheid ingeboet bij de huurders. Die toonden overigens vanaf het begin weinig interesse voor huurdervergaderingen of permanenties.

Foto: Nicodème Lonfils ABEA

Enkel op vlak van de bevoegdheid omtrent het bevorderen van sociale cohesie hebben we iets verwezenlijkt: het wijkfeest op de Papenvest, een sinterklaasfeest in alle wooncomplexen en het verbreken van de vasten.

Ook het opbouwwerk zit met enkele existentiële vragen. De sociale bouwmaatschappij stelt zich niet open voor de deskundigheid van de huurders. Ze bouwt een reeks drempels in, zodat inspraak niet mogelijk is. De relatie tussen de huurderafgevaardigden van de huurderadviesraad is te weinig constructief, men luistert niet naar elkaar, men doet geen moeite om de zaken gemeenschappelijk aan te pakken, het is ieder voor zich. Alleen op vlak van animaties wordt samengewerkt. Het feit dat slechts enkelingen de vormingen van BFHV volgen en evolueren in hun rol als afgevaardigde, maakt dat de bijeenkomsten zeer moeizaam verlopen en er niet constructief kan worden gewerkt. Het is ook zeer moeizaam om lokaal de huurderafgevaardigden te ondersteunen als de huurderadviesraad in zijn geheel niet functioneert en niet ondersteund kan worden op het terrein. Bijgevolg kunnen geen resultaten worden geboekt en valt er ook niets te melden aan de huurders. Je kan verder blijven werken in het sociaal wooncomplex zoals voordien, maar bepaalde onderwerpen zoals huurlasten of een betere werking van de technische dienst moeten globaal aangepakt worden om structurele oplossing te bereiken, dus op niveau van de huurderadviesraad. Je kan bijvoorbeeld wel blijven werken aan de vermindering van energieverbruik, aan properheidsacties en aan de aanpak van vochtproblemen voor het sociaal wooncomplex in jouw opbouwwerkgebied. Vaak gaat dit wel ten koste van andere wooncomplexen, waar geen acties ondernomen worden, die komen dan op de wachtlijst te staan. De cruciale vraag die zich bij de opbouwwerker stelt is of er niet eerst voorwaardenscheppende elementen aanwezig moeten zijn in de ordonnantie om participatie effectief mogelijk te maken alvorens nog meer tijd en energie te steken in de ondersteuning van de huidige huurderadviesraden. Want anders riskeert men in de toekomst het geloof in de huurderadviesraad kwijt te geraken en zijn er geen kandidaat huurderafgevaardigden meer te vinden, alsook geen huurders die nog wensen te gaan stemmen.

Voorstellen

Als we alle voorstellen van de verschillende actoren (Huurderafgevaardigden, BFHV, onderzoekers en Samenlevingsopbouw Brussel) verzamelen dan komen we tot volgende actiepunten naar beleidsverantwoordelijken toe:

Ondersteun de (zwakke) huurdersadviesraden op het terrein

Ondersteuning van zwakke huurderadviesraden op het terrein is noodzakelijk om te overleven. Deze ondersteuning wordt niet voorzien in de ordonnantie, alhoewel het sociaal werkveld van bij het begin van de debatten op de noodzakelijkheid wees. De BFHV wenst tussen te komen op het terrein bij huurderadviesraden die om hulp vragen, maar momenteel is er gebrek aan personeel. Deze ondersteuning is essentieel om de groepsdynamiek te bevorderen, om een goede organisatiestructuur van de huurderadviesraad te bekomen, om haar representativiteit te waarborgen.

We stellen vast dat huurderadviesraden met enkele sterke personen die reeds ervaring hebben opgedaan of die bekwaam zijn om snel te evolueren blijven voortbestaan. Een huurderadviesraad met een voorzitter die de groep goed aanvoelt en goed begeleidt, is al half in zijn opzet geslaagd. Maar deze sterke huurderadviesraden boeken vooral op eigen terrein resultaten. Ze spelen informatie op een eenvoudige manier door aan de huurders. Ze houden permanenties waar ze huurders ook met de individuele afrekening van huurlasten helpen. Toch boeken ook deze huurderadviesraden weinig resultaten op structureel niveau. Ook hun spreektijd tijdens beheerraadbijeenkomsten is beperkt en ze vinden weinig gehoor. Met het ondersteunen van zwakkere huurderadviesraden alleen komen we er niet, ook de sterkere huurderadviesraden moeten ondersteund worden in hun strijd om hun actieterrein en interventiemacht te vergroten, zodat er daadwerkelijk met hun adviezen en voorstellen rekening wordt gehouden. Sommige huurderafgevaardigden wensen zelfs beslissingsmacht in bepaalde dossiers die de huurders direct aanbelangen.

Creër een platform van deskundigen op het terrein waarbij huurderadviesraden te rade kunnen gaan.

Men zou het instellen van een lokaal opvolgings-

Foto: Gwendoline Daems

Bron: Samenlevingsopbouw Brussel

comité kunnen overwegen. Deze kan, naar gelang de aard van het probleem en op vraag van de huurdersadviesraad doorverwijzen naar experts en juiste instanties. Deskundigen zouden, op vraag van de huurdersadviesraad, moeten kunnen deelnemen aan bijeenkomsten om technische dossiers toe te lichten. Ze zouden afgevaardigden eveneens kunnen ondersteunen in hun relaties met huurders, ondermeer rond gemeenschappelijke behoeften, problemen en standpunten. Dit is een intensieve en tijdrovende bezigheid, maar de representativiteit en de legitimiteit van huurdersafgevaardigden hangen er van af.

Foto: Gwendoline Daems

Bron: Samenlevingsopbouw Brussel

Verlaag de drempels en heb oog voor de client als een gelijkwaardige partner volgens de principes van modern management en vergroot de interventiemacht van de huurdersadviesraad.

Informatie moet tijdig ter beschikking gesteld worden van huurderafgevaardigden wat toelaat goede adviezen te formuleren. Deze informatie moet duidelijk en eenvoudig zijn qua taalgebruik, op maat van de doelgroep. De vastgoedmaatschappij zou adviezen moeten vragen omtrent bepaalde

dossiers en dit duidelijk formuleren in een begeleidende brief bij het technisch dossier van de beheerraad. Ingediende schriftelijke adviezen moeten schriftelijk beantwoord worden om verwarring of foute interpretatie te voorkomen. Opmerkingen en adviezen, meegedeeld tijdens de beheerraad moeten opgenomen worden in het verslag. Huurderafgevaardigden moeten tijdens de beheerraad voldoende tijd krijgen om hun interventies te doen. In bepaalde dossiers die huurders direct aanbelangen moet de huurdersadviesraad grotere beslissingsmacht krijgen. Huurderafgevaardigden dienen betrokken te worden in de evaluatie van het participatie-instrument door de Brusselse Gewestelijke regering.

Klaar de rol van de BGHM uit en verbreedt die in de praktijk.

De BGHM moet haar rol preciseren t.a.v. de vastgoedmaatschappijen en de huurdersadviesraden. Ze moet effectief controle uitoefenen op sociale bouwmaatschappijen betreffende hun verplichtingen inzake huurdersparticipatie. Ook de verplichtingen van de huurderadviesraad moeten worden opgevolgd. Ze moet garanderen dat huurdersadviesraden voldoende geïnformeerd en gedocumenteerd kunnen werken. De BGHM moet haar plaats in de beheerraden garanderen en via de sociaal afgevaardigden het terrein meer ondersteunen. Ze moet in bepaalde gevallen bemiddelend optreden. Directe contacten tussen de directie van de BGHM en de huurderadviesraden moeten mogelijk zijn. Ze moet een krant voor de huurdersadviesraden coördineren en ondersteunen.

De steun van de BGHM kan zich volgens de huurderafgevaardigden concretiseren door:

- een cel voor huurderadviesraden te creëren met meerdere personen die luisteren naar de moeilijkheden van de huurderafgevaardigden.
- het ter beschikking stellen van vaste en bekwame contactpersonen binnen BGHM
- uitbreiding van het kaderpersoneel
- de uitvoering van de wetten en hun strikte toepassing te garanderen, te bemiddelen in conflicten tussen vastgoedmaatschappijen en huurdersadviesraden

Foto: Michel Demol

Bron: Samenlevingsopbouw Brussel

Besluit

Er zijn reeds voldoende instanties in het leven geroepen (BGHM, de sociale cohesieprojecten, de BFHV en het huurderssyndicaat) die eenzelfde doel nastreven, namelijk het verhogen van de inspraak van de huurders in het dagelijks beheer van de huisvestingsmaatschappijen. Indien deze instanties ieder hun rol effectief opnemen en de krachten bundelen kan de huurderadviesraad een waardig orgaan worden waar inspraak van huurders werkelijk mogelijk is en waar hun ervaringsdeskundigheid erkend wordt in dossiers die hen het meest aanbelangen. Om alsnog concrete resultaten te boeken is een mentaliteitswijziging noodzakelijk binnen de sociale bouwmaatschappijen. Ook de Brusselse Gewestelijke regering heeft er baat bij dat deze huurderadviesraden in hun opzet slagen. Hiervoor moet de ordonnantie voorwaarden scheppende elementen bevatten die werkelijke inspraak mogelijk maken. Dat is meer dan het wijzigen en toevoegen van procedureregels zoals recentelijk gebeurde na evaluatie van het eerste mandaat van de huurderadviesraden.

Gwendoline Daems

Foto: Michel Demol Bron: Samenlevingsopbouw Brussel

Project Steungezinnen in het Brusselse

een initiatief van de vzw Kinderdienst

Een gezin met drie kinderen is juist naar Brussel verhuisd. Mama voelt zich vaak moe en papa is regelmatig weg voor het werk. Ze kennen niemand waarbij ze eens terecht kunnen om te praten over de opvoeding van hun kinderen of om gewoon eens samen een wandelingetje te maken. Zij zijn op zoek naar een steungezin.

Samen met een steungezin kunnen ze een uitstapje doen. Ze kunnen ook bij het steungezin terecht om eens te praten over het gedrag van de kinderen. Het steungezin biedt hen een luisterend oor en een helpende hand. Hoe de relatie tussen beide gezinnen eruit ziet, bepalen zij grotendeels zelf. Wil het steungezin de rol innemen van een oma die een cake bakt met de kinderen of eerder van een vriendin die eens op de koffie komt? Centraal in de relatie tussen beide gezinnen staat de informele steun die geboden wordt en de uitwisseling tussen culturen. Vanuit het project wordt de relatie ondersteund.

In oktober zijn we bij de Kinderdienst gestart met het project „Netwerkvorming en uitwisseling tussen allochtone en autochtone gezinnen”. De Kinderdienst is een dienst voor gezinsondersteunende pleegzorg. Dit houdt in dat gezinnen die omwille van een sociale reden tijdelijk niet voor de zorg van hun kinderen kunnen instaan, hun kinderen voor een korte periode (maximum 3 maanden) in een ander gezin kunnen laten opvangen. Ouders stellen hiervoor rechtstreeks de vraag en de opvang gebeurt bijgevolg enkel mits hun uitdrukkelijke toestemming. De Kinderdienst organiseert en begeleidt de opvang van kinderen (van 0 tot 12 jaar) in een opvanggezin. De Kinderdienst biedt verschillende soorten opvang aan. Zo kan telkens samen met de ouders gezocht worden naar de meest geschikte oplossing voor hun gezin. Ten eerste is er de gewone opvang, waarbij een kind voor enkele dagen, weken of maximum 3 maanden terecht kan bij een opvanggezin. Daarnaast hebben sommige gezinnen nood aan een adempauze op regelmatige basis en op langere termijn (maximum gedurende 2 jaar). In dat geval tracht de Kinderdienst een „peterschap” te organiseren: de kinderen kunnen 1 weekend op 2 of 1 weekend op 3 steeds in hetzelfde opvanggezin terecht. Ten derde organiseert de Kinderdienst tijdens de vakantieperiodes vakantieopvang in opvanggezinnen. Tenslotte wordt er tijdens de zomervakantie een sociaal kamp georganiseerd.

Probleemstelling

Sinds enkele jaren worden over heel Vlaanderen verschillende projecten steungezinnen opgericht. Zij zijn historisch gegroeid vanuit verschillende sectoren en contexten. Via de Federatie Pleegzorg kwam de Kinderdienst met de steungezinnenwerking in Leuven en Tienen in contact. We hadden verschillende redenen om geïnteresseerd te zijn in dit project. Vooreerst botsten we in onze reguliere werking op verschillende knelpunten. We zochten een structurele manier van werken om hier een antwoord op te bieden. Daarnaast stuitte we op de grenzen van de peterschappen, namelijk de beperkte duurtijd van twee jaar. Het project steungezinnen komt deels tegemoet aan deze knelpunten en beperkingen.

Eerst gaan we nader in op de knelpunten die ervaren worden in de reguliere hulpverlening van de Kinderdienst. Gezinnen blijken het soms erg moeilijk te hebben met het afbouwen van het contact met de Kinderdienst, wanneer opvang niet meer nodig is. Wij worden vaak geconfronteerd met de schrik van mensen om niemand meer te hebben waar ze hun verhaal kunnen doen, die een andere kijk op een probleem kan geven en dergelijke. De mensen die een hulpvraag stellen aan onze dienst leven meestal sociaal zeer geïsoleerd. Je wil hen enerzijds niet in de kou laten staan en anderzijds kan je als hulpverlener geen dingen opnemen waarvoor ze eigenlijk binnen een eigen netwerk terecht zouden moeten kunnen. We botsen op de grenzen van ons hulpverlenersmandaat wanneer het gaat om uitbreiding van het informele netwerk van mensen. Nochtans kan het hebben van een aantal „gewone” contacten zeer helend en preventief werken.

Een tweede reden om het project steungezinnen op te starten, kwam vanuit de vaststelling van beperkingen bij peterschappen als opvangformule. Er zijn gezinnen waar gedurende enkele jaren een peterschap loopt, maar waar wij op basis van de situatie van het vraaggezin opvang van de kinderen niet langer nodig achten. Dit neemt niet weg dat alle betrokkenen een band met elkaar opgebouwd hebben die ze niet meer willen verbreken. Het is ook in het belang van de kinderen dat continuïteit kan blijven bestaan. Vaak vragen mensen dan dat de dienst op de achtergrond aanwezig blijft om het goed lopen van de contacten mee te bewaken

en te bemiddelen indien nodig. Wij moeten hen dan teleurstellen omdat dit buiten onze algemene werking en opdracht valt.

Omwille van deze redenen zijn wij begonnen met het project „Netwerkvorming en uitwisseling tussen allochtone en autochtone gezinnen”. Van januari tot juli 2005 hadden we subsidies voor het project steungezinnen. In die periode zijn contacten gelegd met andere diensten en is een werkgroep gevormd. Hier is rond de visie en het concept steungezinnen veel werk verricht.

De doelstellingen van het project

In dit project zijn er drie doelstellingen. De eerste doelstelling is netwerkuitbreiding. Deze wordt bekomen door het koppelen van een vraaggezin met een steungezin. De relatie is ondersteunend en bevordert de uitwisseling van ideeën goet tussen verschillende culturen. Deze uitwisseling kan de vele misverstanden en vooroordelen van bevolkingsgroepen over elkaar uit de weg ruimen of in ieder geval matigen. Daarnaast zullen verscheidene vormings- en ontmoetingsmomenten georganiseerd worden.

In haar onderzoek beschrijft Lieve Vanhee diverse internationale onderzoeken die aantonen dat, indien een aantal voorwaarden vervuld zijn, een gevoel van sociale verbondenheid positieve effecten heeft op angst, eenzaamheid en gevoelens van wantrouwen. Sociale steun (die ook als steunend ervaren wordt) draagt ook bij aan het gevoel van ergens opgenomen te zijn en bij een gemeenschap te horen en is een belangrijke beschermende factor in het domein van geestelijk welzijn en opvoedingsprocessen en reduceert gevoelens van stress. ⁽¹⁾

Een tweede doelstelling is opvoedingsondersteuning. Dit wordt bewerkstelligd doordat de gezinnen elkaar in actie zien. Zo kan er gespiegeld en gerelativeerd worden. Men komt in contact met andere opvoedingskaders, dan diegene die men zelf kent. De opvoedingswaarden en -normen van allochtone gezinnen liggen soms ver weg van deze die in de Belgische maatschappij gangbaar zijn. Het wederzijdse

¹ Lieve Vanhee, Barbara Demeyer en Jozef Corveleyn, *De bijzondere kracht van het gewone? Over steungezinnen en andere vormen van georganiseerde nabijheid*, K.U.Leuven, april 2004

onbegrip is soms groot. Communiceren over de verschillen creëert meer begrip bij de ander. Eveneens kan concrete hulp geboden worden bij de opvang van de kinderen.

In haar onderzoek beschrijft Lieve Vanhee hoe het opvoedingsproces de interactie tussen ouder en kind niet alleen door de wederzijdse persoonlijkheden beïnvloed wordt, maar ook door de diverse subsystemen die hen omringen. Maatschappelijk kwetsbaren kampen met meerdere stressoren, die een negatieve invloed hebben op het psychisch functioneren en bijgevolg op het opvoeden. Wanneer mensen zich sociaal gesteund weten, dit wil zeggen bij anderen terecht kunnen met hun verhaal en voor opvoedingstips, werkt dit preventief op deze negatieve invloed van de diverse stressoren. ⁽²⁾

Een derde doelstelling is het voorkomen of ombuigen van afhankelijkheids- en minderwaardigheidsgevoelens bij de vraaggezinnen. We willen mensen kansen geven in het uitbreiden van hun sociaal netwerk. We willen hen steunen in hun opvoedingstaak en sterker maken als mens en als ouder. We willen mogelijkheden creëren waar mensen van andere sociale en culturele achtergronden elkaar ontmoeten en versterken door elkaar in actie te zien. Allochtone gezinnen voelen zichzelf vaak bekeken, anders, minder dan autochtone gezinnen. Het contact met een autochtoon gezin kan hier verandering in brengen. In haar onderzoek beschrijft Lieve Vanhee dat uit de literatuur blijkt dat de ervaring zelf te kunnen geven en niet in een afhankelijkheidspositie gemanoeuvreerd te worden erg helend kan werken voor ouders. ⁽³⁾

Wat houdt het project steungezinnen nu juist in?

Binnen het project worden steungezinnen en vraaggezinnen na een grondig voorbereide matching met elkaar in contact gebracht met de bedoeling een langdurige relatie aan te gaan. Steungezinnen zijn gezinnen die zich engageren om een relatie uit te bouwen met een gezin uit de buurt. Centraal binnen dit project staan daarbij de informele steun die aan elkaar geboden wordt, evenals de uitwisseling tussen twee gezinnen uit

verschillende culturen.

Het contact is gebaseerd op gelijkwaardigheid, gemeenschappelijkheid en wederzijds respect voor elkaars cultuur, leefwereld, waarden en normen en situeert zich volledig buiten het hulpverleningscircuit. Wederkerigheid is eveneens een belangrijk uitgangspunt in het project. Met wederkerigheid bedoelen we niet dat de steungezinnen en de vraaggezinnen elkaar op een gelijke basis moeten ondersteunen. Er is immers een ongelijkheid in de relatie tussen beiden. Het ene gezin vraagt steun, het andere gezin biedt die. Toch is de basisopstelling tussen beiden essentieel, elk biedt wat hij kan. Het mag echter ook geen éénrichtingsverkeer zijn. Elke relatie is namelijk gebaseerd op een evenwicht tussen geven en nemen. Er dient een bereidheid tot wederkerigheid te zijn.

Binnen een steunrelatie kan een steungezin verschillende rollen opnemen, zoals een luisterend oor bieden, praten over de opvoeding en gezamenlijk een activiteit doen. Daarnaast wordt ook bekeken op welke manier het vraaggezin iets kan betekenen voor het steungezin. Steungezinnen staan naast vraaggezinnen en nemen in geen geval hun rol over. De begeleider ondersteunt de relatie en biedt geen hulpverlening. De functie van een steunrelatie is het aanbieden van een gewoon contact, rust, een adempauze. Het gezin heeft een tof contact, een vriendschapsrelatie. Het vraaggezin krijgt een bevestiging van de eigen ideeën, een voorbeeld, een vorm van feedback en inspiratie. De steunrelatie zorgt voor een verruiming van de wereld.

Wie kan in het project steungezinnen terecht?

Het project steungezinnen richt zich tot maatschappelijk kwetsbare gezinnen met een beperkt eigen netwerk. De gezinnen wonen in Brussel, de kinderen zijn tussen 0 en 12 jaar oud en gaan naar het Nederlandstalig onderwijs of Nederlandstalige opvang. Een culturele uitwisseling wordt tot stand gebracht door beide gezinnen met elkaar in contact te brengen. In de vraag van het gezin komt de behoefte naar contact, de nood aan een sociaal netwerk naar voor. De vraag is niet gericht op de opvang van de kinderen.

² & ³ Lieve Vanhee, Barbara Demeyer en Jozef Corveleyn, zie boven

Het is belangrijk dat er mogelijkheid is tot positieve spiraal. Bij het vraaggezin dient een zekere draagkracht en relatieve vaardigheid aanwezig te zijn. Ze zijn eveneens bereid om te investeren in de relatie met het steungezin. Er is een openheid naar andere culturen, waarden en normen.

Wie zijn de steungezinnen?

De steungezinnen zijn gezinnen uit de 19 Brusselse gemeenten die zich daadwerkelijk, vanuit een solidariteitsidee willen inzetten voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen. Het zijn gezinnen die vanuit een niet veroordelende houding kijken naar andere culturen, normen en waarden. Zij staan open voor een culturele uitwisseling met andere gezinnen. Ze hebben zelf een evenwicht gevonden in de draaglast - draagkracht balans. Ze kunnen vanuit gelijkwaardigheid naar het vraaggezin stappen. Het gaat ook om gezinnen die open communiceren en conflicten kunnen uitpraten. Het is belangrijk dat ze zich zelf ook kwetsbaar kunnen opstellen, niet benauwd zijn om hun eigen cultuur in vraag te stellen en ook kunnen ontvangen. Ze zijn de motor binnen de steunrelatie.

Een project steungezinnen biedt een meerwaarde die niet gegeven kan worden vanuit de hulpverlening. Er wordt gebouwd aan een sociaal netwerk omheen de mensen. Een netwerk, niet vanuit professionele aspiraties, maar een netwerk dat zich engageert, van mens tot mens, vanuit gemeenschappelijkheid en echtheid.

We zien heel veel mogelijkheden in dit project en geloven dat vele gezinnen baat kunnen hebben bij deze preventieve aanpak. We starten met een groot geloof in de waarde die steungezinnen kunnen hebben in de huidige samenleving.

We hopen dat we ons enthousiasme kunnen doorgeven aan vraaggezinnen, steungezinnen en betrokken diensten. Nu staan we te popelen om concreet van start te gaan.

Sarah De Bruyn

Project Steungezinnen, vzw Kinderdienst
Kogelstraat 24, 1000 Brussel, tel.: 02/289.72.70
e-mail: secretariaat@kinderdienst.be

Foto: jdesiron

Bron: www.flickr.com

Alarm over het recht op wonen

Arme Molenbenaars nemen het woord.

Probleemstelling

De Brusselse huisvestingssituatie is in crisis. De huur- en koopprijzen stijgen razendsnel, de lonen en sociale uitkeringen volgen niet dezelfde trend. 54% van de Brusselse gezinnen die huren spenderen meer dan 41% van het gezinsbudget aan huur ⁽¹⁾. Hoewel huurprijzen groteske proporties aannemen, volgt de kwaliteit van de huizen deze tendens niet. Een hoge huurprijs staat met andere woorden niet garant voor een gezonde en veilige woning. Bepaalde Brusselse wijken bestaan veelal uit huizen van een lamentabele kwaliteit en ook Oud-molenbeek ontspringt deze dans niet. Voor gezinnen met een laag inkomen is het haast onmogelijk geworden om toegang te krijgen tot een degelijke woning op de privé-markt, maar ook de sociale huisvestingssector lijkt deze gezinnen niet meer te kunnen opvangen.

Deze gezinnen nemen hun toevlucht tot de residuele huisvestingssector, met andere woorden de woningen van slechte kwaliteit, wat leidt tot schrijnende en onaanvaardbare toestanden. Niemand ontkent het belang van een gezonde en betaalbare woning, de woning is immers het vitale ankerpunt van het gezin. Het gebrek aan

een aangepaste woning laat ook zijn invloed gelden op andere dimensies van armoede, met name gezondheid, scholing van de kinderen, tewerkstelling en het besteedbare inkomen.

Het is niet gemakkelijk voor ons, zwarten, om een appartement te vinden. Wanneer je telefoneert en de eigenaar hoort dat je een Afrikaanse bent, zeggen ze dat het reeds verhuurd is. Als je dan toch uitgenodigd wordt om het appartement te bezichtigen, moet je een loonfiche kunnen tonen. Ze aanvaarden geen waarborg van het OCMW. Toen ik pas in België aankwam heb ik drie maand verbleven in een opvangtehuis voor mishandelde vrouwen. Na drie maanden heb ik een studio gevonden in Bergen. Maar ik werd zwanger en daar kon ik niet bevallen. Uiteindelijk ben ik in Brussel aangekomen. Eerst heb ik in Anderlecht gewoond. Maar de kamer was daar te vochtig, in de winter werd er zelfs ijs gevormd in de kamer. Vervolgens ben ik in Molenbeek beland. Eerst woonde ik er op een zolder. Ik moest van de eigenaar verwarmen met elektriciteit, maar ik was nieuw, ik wist niet dat verwarmen met elektriciteit zo duur was, ik kreeg een rekening van 800 euro bovenop de 37 euro die ik maandelijks betaalde. Het was tochtig op de zolder waar we woonden, waardoor het er niet echt warm werd. Mijn twee kinderen en ik werden ziek. Ik wist niets, ik begreep niets, daarom verhuurde die vrouw mij dat. Via het buurthuis heb ik nu een woning van een sociaal verhuurkantoor. Ik ben echt tevreden, eindelijk hebben we het warm. Vanaf het moment dat we hier wonen zijn de kinderen niet meer ziek geworden. Ik spring nu heel zuinig om met elektriciteit. Ik heb dit jaar zelfs 100 euro teruggekregen.

Elisabeth

Foto: Catherine Antoine

Bron: Buurthuis Bonnevie

¹ RBDH/BBRoW, *De ideale interministeriële conferentie huisvesting*, perstekst, juni 2005, p. 3.

Ontstaan en evolutie van ALARM

In deze context moet het ontstaan van de groep ALARM worden gesitueerd. Vanaf 1992 gaat buurthuis Bonnevie zich intensief bezighouden met het verbeteren van de concrete huisvestingssituatie van de Molenbeekse buurtbewoners. Eén instrument dat het buurthuis hierbij hanteert, is de woonpermanentie, een laagdrempelige eerstelijnsdienst die twee keer in de week huurders tracht te helpen ⁽²⁾. Deze individuele aanpak draagt echter weinig bij aan een structurele aanpak van het probleem. Iemand die ingeschreven is op een wachtlijst voor een sociale woning kan jarenlang op die wachtlijst blijven staan. Een in theorie evidente oplossing is de bouw van meer sociale woningen! De Brusselse praktijk toont echter aan dat dit niet zonder slag of stoot verloopt en tot de bevoegdheden behoort van beleidsbepalers en –uitvoerders. Zo ontstond het idee om de krachten te verenigen en via getuigenissen en acties de mening over dit en andere problemen met betrekking tot het recht op wonen meer

kracht bij te zetten. Deze manier van werken past binnen een maatschappelijke verklaring van de huisvestingsproblematiek. De oorzaak van de problematische woonsituatie wordt gezocht in de bestaande structuur van de huisvestingsmarkt, en niet in de marginale positie van de woningvrager (individuele hulpverlening is een noodzakelijke maar geen voldoende oplossing voor de verschillende woonproblemen, dit te sterk benadrukken legt het gewicht teveel op de „eigen schuld”-redenering) ⁽³⁾.

Bijgevolg werd naar aanleiding van het diepe ongenoegen met de Brusselse huisvestingssituatie in het jaar 2001 de groep ALARM opgericht. De volledige naam „Action pour le Logement Accessible aux Réfugiés à Molenbeek” verwijst nog naar de oorspronkelijke doelgroep, de kandidaat-vluchtelingen. Zij zijn immers een zeer kwetsbare groep op de woningmarkt, die

² BUURTHUIS BONNEVIE, *Ervaringen uit een project met huurders en eigenaars in het centrum van Molenbeek*, 2002, p. 3.

³ B. HUBEAU, De opbouw-werkbaarheid van de woonproblematiek van migranten. In: *Wonen en woonzekerheid van migranten in Brussel: model huurdersunie in de kijker*, Brussel, Riso-Brussel, 1987, p. 11.

Foto: Michel Demol

Bron: Samenlevingsopbouw Brussel

alle mogelijke barrières voor het vinden van een degelijke woning cumuleren. Zij zijn immers meestal niet op de hoogte van hun rechten, of durven deze niet op te eisen.

Een eerste belangrijke activiteit van ALARM was het meewerken aan het „Achtste rapport over de staat van de armoede in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest”. In 2002 stond dit armoederapport in het teken van huisvesting. De onderzoeksters van het „Observatorium voor gezondheid en welzijn” woonden een vergadering van ALARM bij, stelden vragen en verzamelden zo materiaal voor het rapport. In een laatste stadium was de groep ALARM ook aanwezig op het rondetafelgesprek in het Brussels Parlement.

Foto: Geert De Pauw

Bron: Buurthuis Bonnevie

Eén van de leden van ALARM heeft toen voor een publiek van parlementsleden en Brusselse organisaties getuigd over de problematiek van grote gezinnen en huisvesting.

Al gauw vonden ook personen met een ander statuut hun weg naar de groep ALARM. Anno 2006 is de werking opengetrokken naar iedereen die geconfronteerd wordt of werd met huisvestingsproblemen.

Er valt doorheen de tijd niet enkel een accentverschuiving op met betrekking tot de deelnemers, ook de personen of instanties waartoe de groep zich richtte werd uitgebreid. Aanvankelijk werden vooral de eigenaars aangesproken. Zo onderzocht ALARM racisme bij eigenaars en deed ALARM mee aan de campagne tegen leegstand, die door middel van affiches, eigenaars aanmaande om hun leegstaande woning terug in gebruik te nemen.

In die beginperiode ging de groep ook een aantal Molenbeekse actoren opzoeken. Zo ging ze in dialoog met de voorzitter van het OCMW en de voorzitter van de „Logement Molenbeekois”. Reeds geruime tijd schakelt ALARM zich in in de campagnes van de Brusselse Bond voor het Recht op Wonen (BBROW). Deze organisatie brengt de verschillende werkingen, waarbij huisvesting een belangrijk thema is, samen en zo ontstaat een bredere beweging. Cruciaal hierbij is de klemtoon die gelegd wordt op de relatie tot de regionale Brusselse regering. Sinds haar deelname aan de activiteiten van de BBROW, begeeft ALARM zich dus ook op het regionale niveau.

Doorheen onze activiteiten hebben we het belang van getuigenissen ontdekt, maar ook de moeilijkheden er rond. Want journalisten werken met haast, terwijl wij met zeer complexe kwesties bezig zijn. Iets heel complex uitleggen in 50 seconden is zeer moeilijk. In mijn ogen is de idee van getuigenissen de rode draad doorheen de werking van ALARM, het idee van zich uit te drukken, het woord te kunnen nemen en te kunnen vertellen over wat men meemaakt en dat deze getuigenis objectief is.

Aurelia

Nu wordt de tijd actief besteed aan het sensibiliseren of beter gezegd het mobiliseren van de publieke opinie en de politieke wereld. Het besef is immers doorgedrongen dat als men iets wil veranderen dat men dan bij de politiciers moet gaan aankloppen. De persoonlijke getuigenissen van de mensen blijven echter een belangrijke plaats innemen doorheen de activiteiten. Zij zijn immers een betekenisvol instrument om droge cijfers menselijker te maken. Getuigenissen zijn de rode draad doorheen de activiteiten van de groep ALARM.

Samengevat kunnen we opmerken dat ALARM twee bewegingen maakt. Enerzijds wordt de individuele ontwikkeling gestimuleerd, het individu groeit doorheen het groepsproces. Anderzijds probeert ALARM een invloed uit te oefenen op de maatschappelijke ontwikkelingen. ALARM is thans erkend en gesubsidieerd als Vereniging waar armen het woord nemen.

Wie zijn de leden van ALARM?

Herkomst en maatschappelijke positie.

Typerend is dat zich tot ALARM hoofdzakelijk vrouwen aangetrokken voelen. Dit zijn vrouwen met kinderen en veelal alleenstaand. De deelnemers komen hoofdzakelijk van het Afrikaanse continent, meer bepaald Subsahara Afrika. In België aangekomen hebben zij na een aantal jaren een permanent verblijfstatuut verkregen als erkend vluchteling of geregulariseerde en een aantal zijn tot Belg genaturaliseerd. Een aanzienlijk deel verkeert

echter in een precare situatie: zij zitten in hun asielpprocedure en er hangt vaak een uitwijzing boven hun hoofd. Zo vinden ook mensen zonder papieren een stem binnen ALARM. De meeste leden zijn afhankelijk van een uitkering en hebben bijgevolg geen riant inkomen. Onderstaande tabellen proberen dit profiel met cijfers te duiden.

Het gaat hier om mensen in sociale uitsluiting, die eerst in hun individuele dagelijkse noden moeten voorzien, vooraleer ze tijd en energie kunnen stoppen in een actiegroep zoals ALARM. Toch worden zij meestal niet getekend door generatiearmoede, zij zijn vaak omwille van hun migratie in sociale uitsluiting terechtgekomen. Enkel hadden in het land van herkomst een goed draaiende zaak of waren mensen met een zeker aanzien. Langs de andere kant kan men zich afvragen wat de oorzaak van hun migratie was. Misschien dragen de mensen wel gruwelijke verhalen met zich mee, die een grote hypotheek leggen op het psychisch welzijn van de mensen.

Uit onderzoek naar participatie in het middenveld blijkt dat geschooldheid en tijdsdruk een grote invloed hebben op de participatiegraad ⁽⁴⁾. Enerzijds ziet men dat hoe hoger men geschoold is hoe meer men participeert aan het middenveld. De leden van ALARM zijn meestal niet hooggeschoold. Anderzijds blijkt ook dat mensen die weinig tijdsdruk hebben, toch minder participeren. Het is dus niet zo dat mensen die door bijvoorbeeld

4 M. ELCHARDUS, M. HOOGHE, W. SMITS, Wie participeert er nog, In: M. ELCHARDUS, L. HUYSE, M. HOOGHE, *Het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen, Brussel, VUBpress, 2000, p. 61.*

Man/ vrouw - verhouding	Land van herkomst	Statuut
90% vrouwen 10% mannen	80% Subsahara Afrika 20% Marokko	40% genaturaliseerd 30% geregulariseerd 30% in de asielpprocedure 10% erkend vluchteling

Gemiddelde leeftijd	Gemiddeld aantal kinderen	Burgerlijke staat	Inkomen
41,5 jaar oud	3,5 kinderen	50% getrouwd 50% alleenstaand	60% leefloon 10% werkloosheid 10% arbeidsongeschiktheid 10% sociale tewerkstelling 10% zonder inkomen

werkloosheid weinig arbeidsverplichtingen hebben, de vrijgekomen tijd gaan besteden aan maatschappelijk engagement ⁽⁵⁾. De mensen van ALARM waarvan verwacht wordt dat zij minder zullen participeren omdat zij weinig tijdsdruk hebben (de meesten van hen werken niet), besteden toch behoorlijk veel van hun tijd aan de activiteiten van ALARM.

Cultureel, economisch en sociaal kapitaal

Participatie en inspraakmogelijkheden van mensen zijn onevenwichtig verdeeld in onze samenleving. Politieke participatie vergt immers veel tijd, energie, vaardigheden en zelfvertrouwen van individuele burgers ⁽⁶⁾. Niet iedereen beschikt in dezelfde mate over deze elementen en bijgevolg klinkt ieders stem niet even luid. De politieke beïnvloedingsmogelijkheden – als onderdeel van participatie – zijn afhankelijk van het sociaal, cultureel en economisch kapitaal waarop men beroep kan doen. Het onderscheid komt van Pierre Bourdieu. Deze drie vormen van kapitaal – die men gedurende zijn hele leven verwerft – zijn verantwoordelijk voor het bezitten van een aantal vaardigheden. Deze vaardigheden bepalen enerzijds de beïnvloedingskracht van de groep ALARM op het beleid en anderzijds de beïnvloedingskracht van de individuele leden in hun persoonlijke leven. Bourdieu stelt kapitaal gelijk met macht, machtsrelaties ⁽⁷⁾. In wat volgt wordt geïllustreerd welke invulling deze kapitalen krijgen in de specifieke situatie van ALARM.

De leden van ALARM putten enerzijds heel veel rijkdom uit hun *cultureel kapitaal*, maar anderzijds beperkt het hen vooral heel sterk. Geen enkel lid van ALARM is van origine Belgisch, zij zijn allen afkomstig van Noord- maar vooral Subsahara Afrika. Zij bekleden bovendien verschillende statuten als genaturaliseerde, asielzoeker, erkend vluchteling en geregulariseerde. De meeste hiervan bieden niet onmiddellijk vooruitzichten op een toekomst met veel zekerheden en ontplooiingskansen. Bovendien lijkt dat weinigen beroep kunnen doen op een brede scholing. Hoewel de meesten onder hen het Frans goed beheersen, blijft het hun tweede taal en bijgevolg niet het instrument waarmee ze het beste kunnen communiceren. De hulpbronnen die de leden van ALARM uit hun *economisch kapitaal* kunnen halen zijn zeer beperkt. Enkel en enkele hebben recht op een

werkloosheidsuitkering, maar de meesten zijn afhankelijk van sociale steun uitgekeerd door het OCMW. Een klein aantal is tewerkgesteld, maar dan wel via sociale tewerkstelling. Geen van de drie mogelijkheden geeft de kans tot een „luxueus” leven zonder al te veel zorgen.

Op het eerste zicht lijkt ook het *sociale kapitaal* zeer zwak. Een groot deel van de leden van ALARM zijn alleenstaande vrouwen met veel kinderen. Zij zijn geïmmigreerd naar België waardoor zij vaak geen beroep meer kunnen doen op familiebanden aangezien het familiaal netwerk zich in het land van herkomst bevindt. Aangezien de meeste vrouwen niet tewerkgesteld zijn, kunnen zij ook geen hulpmiddelen putten uit relaties in de werkomgeving. Toch hebben de meesten een sterke sociale inbedding. Als asielzoeker komt men vaak alleen en geïsoleerd in een land aan en gaat men op zoek naar mensen in soortgelijke situaties, meer specifiek naar mensen uit hetzelfde land van oorsprong. Zo ontstaan er hechte gemeenschappen. Er zijn uitgebreide netwerken van Afrikaanse vrouwen en families die elkaar steunen. Ook de kerk en het geloof zijn belangrijke steunpilaren en een toevluchtsoord. Zo woont er een vrouw de vergaderingen van ALARM bij die wegens haar preciaire statuut geen beroep kan doen op financiële steun, maar wiens huur betaald wordt door de kerkgemeenschap. Veel leden van ALARM kunnen dus een beroep doen op brede solidariteitsnetwerken.

Deze kapitalen zijn ook van belang in het kader van de persoonlijke ontwikkeling. Deelname aan ALARM vergroot het aantal hulpbronnen waarop men beroep kan doen. Enerzijds draagt ALARM bij tot het culturele kapitaal, leren neemt immers een belangrijk plaats in in de vergaderingen en activiteiten van ALARM. Men versterkt reeds aanwezige vaardigheden en men neemt kennis rond specifieke thema's op. Bovendien draagt ALARM ook bij tot het sociaal kapitaal. De relationele netwerken worden uitgebreid, en men kan een identiteit ontleen aan deze groepsstructuur.

5 *Ibidem*, p. 62.

6 I. HARTMAN, *Democratie van de grote bekken, of leer je wat van het publieke debat?*, Amsterdam, Instituut voor publiek en politiek, 2000, p. 34.

7 P. BOURDIEU, The forms of capital. In: J.G., Richardson (ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*, New York, Greenwood, 1986, p. 243.

Als we weten dat individuen en groepen beroep doen op culturele, sociale en economische bronnen om hun positie en hun macht in de samenleving te behouden of te verbeteren⁽⁸⁾; als we bovendien ook weten dat de leden van ALARM niet in het bezit zijn van zeer grote kapitalen: dan kunnen we voorzichtig stellen dat de beïnvloedingskracht van ALARM niet vreselijk groot zal zijn. Bovendien blijkt de sociaal-economische status van iemand de meest discriminerende factor te zijn ten opzichte van politieke invloedsmogelijkheden⁽⁹⁾.

Sociale actie en leren als werkpistes voor empowerment

In de dagelijkse werking van ALARM kunnen een drietal types van ontmoetingen worden onderscheiden: de vormingsmomenten, de actiemomenten en de informele momenten. Deze opdeling is nogal geforceerd want het „leren” beperkt zich natuurlijk niet enkel tot de vormingsmomenten. Het overgrote deel van de bijeenkomsten verloopt via vergaderingen. Al de leden worden hierop voor een tweetal uur uitgenodigd in het buurthuis. Dit zijn de momenten waarop de groep de huisvestingsactualiteit, de problemen en de oplossingen bespreekt en uitlegt. Ook wordt nagedacht over wat de groep als groep kan doen.

De actiemomenten zijn vervolgens de tijdstippen waarop mensen geactiveerd worden om zich in te zetten voor de realisatie van het recht op gezond wonen voor iedereen. Dit gaat van een persoonlijke ontmoeting met de burgemeester van Molenbeek, tot een grote betoging samen met vele andere organisaties.

Af en toe wordt er ook een informeel moment ingelast in de vorm van een zomerse picknick of een kerstfeestje. Dit is een uitgelezen moment waarop de mensen de dagelijkse beslommeringen even achter zich kunnen laten en elkaar buiten het

kader van de huisvestingsproblematiek kunnen ontmoeten.

Laten we nu even de werkpistes actie en leren van nabij bekijken.

Foto: Geert De Pauw

Bron: Buurthuis Bonnevie

Actie

In de eerste plaats vraagt de groep ALARM met haar acties aandacht voor de huisvestingsproblematiek en hoopt ze in het beleid bepaalde veranderingen te bewerkstelligen. Het recht op wonen mag dan wel grondwettelijk vastgelegd zijn, er bestaan weinig effectieve instrumenten om dit basisrecht ook daadwerkelijk af te dwingen. De verkiezingen zijn één van de belangrijkste instrumenten waarmee de inwoners van België hun stem politiek kunnen laten horen en zo – in beperkte mate – hun invloed kunnen laten gelden op de politieke besluitvorming. Die dag hebben

10 W. VAN NOORT, *Protest en pressie: een systematische analyse van collectieve actie*, Assen, Van Gorcum, 1987, 153p., p. 7.

8 D. SWARTZ, *culture and power: the sociology of Pierre Bourdieu*, Chicago, University of Chicago press, 1997, p. 73.

9 I. HARTMAN, *Democratie van de grote bekken, of leer je wat van het publieke debat?*, Amsterdam, Instituut voor publiek en politiek, 2000, p. 37.

burgers even „de macht in handen” en worden de politieke spelers al dan niet afgestraft. In de hoedanigheid van niet-Belg worden leden van ALARM uitgesloten van deze verkiezingen (de gemeentelijke verkiezingen niet meegerekend). Deze electoraal weinig interessante mensen moeten dus andere manieren zoeken om hun standpunten en belangen hoorbaar te maken. Binnen ALARM wordt een ruimte gecreëerd waarin juist die standpunten en belangen heel belangrijk zijn. Door middel van actie probeert ALARM de publieke opinie en vooral de bevoegde politieke machten te mobiliseren. Mobilisatie is meestal niet het einddoel, wel het bewerkstelligen van enige verandering.

Foto: Michel Demol

Bron: Samenlevingsopbouw Brussel

De activiteiten en acties van ALARM zijn heel duidelijk politiek georiënteerd. Politieke gezagsdragers bekleden immers hun functie niet meer bij de gratie Gods, en zijn bijgevolg verantwoordig verschuldigd⁽¹⁰⁾. Met deze activiteiten richt ALARM zich op twee niveaus, het gemeentelijke niveau, namelijk Molenbeek, en het regionale, gewestelijke niveau. Zo organiseerde het een ideeënuitswisseling met Brusselse parlementariërs, die in de Commissie Huisvesting zetelen, ging het op bezoek bij de burgemeester van Molenbeek en woonde het regelmatig de Commissie Huisvesting bij.

De groep ALARM probeert slechte of ontbrekende structuren met betrekking tot huisvesting op te sporen en in een breder daglicht te stellen. Zo wordt tijdens de activiteiten steeds benadrukt wat de voornaamste en grootste huisvestingsproblemen in Brussel zijn. Deze worden dan een concrete en persoonlijke invulling gegeven door iemand van ALARM te laten getuigen. Bovendien worden niet enkel knelpunten blootgelegd, ook een aantal constructieve oplossingen komen aan bod. In het jaar 2005 koos de groep ervoor zich in te schakelen in de woonbarometercampagne, die drie mogelijke oplossingen voor de huisvestingscrisis onderschrijft: de controle van de huurprijzen, de bouw van 2 keer meer sociale woningen, en de invoer van een huurtoelage. Hoewel huisvesting (naast werk) in theorie een belangrijke prioriteit is voor de huidige Brusselse regering blijkt de politieke wereld in de praktijk weinig van de beloften te realiseren. De weg naar de realisatie van het „recht op wonen voor iedereen” blijkt lang en moeilijk te zijn. Het is moeilijk om de mensen te blijven mobiliseren voor iets waar weinig vooruitgang in geboekt wordt. Ook de leden van ALARM worstelen geregeld met de vraag wat ze kunnen veranderen. Waarom hier al deze energie in steken? Enerzijds is het noodzakelijk om te blijven benadrukken dat het oplossen van het huisvestingsprobleem een heel traag proces is, en dat de macht en invloed van een groep als ALARM niet bijzonder groot is. Anderzijds is het essentieel om de vooruitgang die geboekt wordt te onderstrepen. Het is belangrijk om kleine successen – ook al zijn ze

11 L. BEUNENS, G. STERCK, *Leren in opbouwwerk en de lerende bewonersorganisatie*, In: H. BAERT, e.a. (eds.), *Handboek samenlevingsopbouw in Vlaanderen*, Brugge, Die Keure, 2003, p. 681-697.

geen rechtstreeks gevolg van de activiteiten – te accentueren. Zo is er bijvoorbeeld sinds enkele tijd vergrote aandacht voor huisvesting in Molenbeek. Eigenlijk zou een werking als ALARM kunnen vergeleken worden met het van op een onbewoond eiland flesjes met noodkreten de zee insturen. Veel van die berichten vinden nergens gehoor, maar men blijft hopen dat één van die boodschappen ooit de juiste persoon bereikt (en dat deze persoon het bericht interpreteert als een noodkreet). De meeste leden van ALARM beseffen dat het een lang en moeizaam proces is. Dat echter reflecties, activiteiten en acties niet enkel ten goede komen aan het sensibiliseren van de samenleving, wordt duidelijk in het volgende onderdeel.

Leren

Leren is een dimensie van het menselijk leven en komt in verschillende vormen tot uiting. In dit onderdeel worden de verschillende leerprocessen besproken die zich voltrekken tijdens de bijeenkomsten van ALARM.

Om ergens invloed op uit te oefenen moet je er ook kennis van hebben, want kennis is macht. Daarom neemt het formeel en informeel leren zo'n belangrijke plaats in bij ALARM. De verscheidenheid aan leerprocessen kunnen het best geduid worden met behulp van drie begrippenparen: organisationeel versus individueel leren, incidenteel versus intentioneel leren en eigenstandig versus geïntegreerd leren ⁽¹¹⁾.

Het eerste onderscheid wordt gemaakt met betrekking tot het *niveau* van het leren: enerzijds is er het individueel leren, anderzijds is er het collectief ofwel organisationeel leren. We kunnen spreken van collectief leren wanneer de gedragspatronen van een groep veranderen, als een groep de omgeving, de context leert kennen en op basis hiervan bepaalt met welke acties men het doel het beste bereikt ⁽¹²⁾. Zo hebben de leden van ALARM, vooraleer ze beleidsmensen gingen aanspreken, zich moeten verdiepen in de huisvestingsmaterie en kregen ze inzicht in bevoegdheden. Mensen leren ook in groepsverband werken. Maar organisationeel leren is enkel mogelijk als er een individueel leerproces plaatsvindt. Een groep kan enkel leren, omdat individuele leden van de groep leren ⁽¹³⁾. Zo leren de leden van ALARM hun eigen ervaringen te verwoorden, een argumentatie op

te bouwen, luisterbereidheid aan de dag te leggen, eigen verantwoordelijkheid te zien en zoveel meer. Zolang deze individuele inzichten en ervaringen niet overgenomen worden door de hele groep kunnen we niet van organisationeel leren spreken ⁽¹⁴⁾.

Een tweede onderscheid wordt gemaakt met betrekking tot de *doelgerichtheid* van het leren. Hierbij wordt de opdeling gemaakt tussen incidenteel leren en intentioneel leren. Het grootste gedeelte van de leerprocessen bij een groep als ALARM kan ondergebracht worden onder de incidentele leerprocessen. Deze leerprocessen vinden eerder op een spontane, onbewuste manier plaats. Er wordt bijvoorbeeld geen specifieke vorming rond communicatieve vaardigheden (hoe neem ik het woord in een groep, hoe bouw ik een argumentatie op, enzovoort) gegeven, dit leert men „al doende”. Het is eigenlijk een onbedoeld bijverschijnsel van een activiteit. Zo leren de leden van ALARM het woord nemen tegenover een burgemeester. Het intentioneel leren vindt dan eerder op een meer bewuste manier plaats, er is expliciet de bedoeling om iets aan te leren. Vooraleer de groep voor het eerst naar de huisvestingscommissie ging, werden de verschillende bevoegdheidsniveaus in België en de werking van het parlement uitgelegd.

Een derde en laatste onderscheid wordt gemaakt met betrekking tot de *integratie* van het leren in andere activiteiten. Hier komen we dan terecht bij het eigenstandig leren en het geïntegreerd leren. Bij ALARM vinden deze twee leerprocessen plaats bij respectievelijk het intentioneel en incidenteel leren. Het eigenstandig leren is immers een afzonderlijke activiteit, „leren om te leren”, het leren staat op zichzelf, is intentioneel. Dit komt bij ALARM overeen met de bijeenkomsten om een thema uit te leggen, te duiden. Het geïntegreerd leren vindt plaats als deel van of in combinatie met een andere activiteit. Bij ALARM komt dan het leren zelf niet op de voorgrond, wel de activiteit (het leren gebeurt dan incidenteel).

¹² G. STERCK, *Educatieve processen in het projectmatig opbouwwerk: een verkenning in het licht van de lerende bewonersorganisatie*, Leuven, 1996 (Licentiaatsthesis KUL, pedagogische wetenschappen), p. 52.

¹³ *ibidem*, p. 53.

¹⁴ *ibidem*, p. 72.

Foto: Lieve Soete

Bron: www.flickr.com

Foto: Lieve Soete

Bron: www.flickr.com

Van der Veen en Van Netten onderscheiden drie soorten (informele) leerprocessen ⁽¹⁵⁾: *functionele*, *reflectieve* en *expressieve* leerprocessen. De grenzen tussen de drie leerprocessen zijn echter niet altijd even duidelijk te trekken.

Functionele leerprocessen behelzen aantoonbare en zichtbare gedragsveranderingen, bijvoorbeeld de competenties die men verwerft. Men leert hoe iets het beste gedaan kan worden. De leden van

ALARM verdiepen een aantal communicatieve vaardigheden, zoals het formuleren en opbouwen van een argumentatie, het spreken voor een groep en voor gezagsbekleders. Bovendien leert men werken in groep: men leert samenwerken, naar elkaar luisteren, men leert afspraken maken en nakomen. Men ontdekt de kracht die een groep kan hebben. Men leert informatie te verwerken en te abstraheren. Men leert een zekere realiteitszin, flexibiliteit en risicobewustzijn te ontwikkelen.

De *reflectieve leerprocessen* hebben betrekking op visies die men heeft op de wereld, de mensen rondom zich en zichzelf. Men krijgt meer inzicht in de maatschappijstructuren en mensen. Een mooie verdienste van ALARM is het feit dat in één groep zoveel verschillende nationaliteiten en culturen op een vreedzame manier samenkomen. Dit zorgt voor een verscheidenheid aan verhalen, zienswijzen en interpretaties. Hoewel men steeds spreekt over de Afrikaan (in het geval van Afrika staat een werelddeel gelijk aan een land) hebben de mensen heel gevarieerde verhalen te vertellen, over bijvoorbeeld huisvesting, eigen aan de verschillende Afrikaanse landen. In de groep ALARM worden de verschillen overbrugd, ongeacht de nationaliteit werkt men samen, troost men elkaar, enzovoort. Een ander interessant gegeven is dat de nadruk verlegd wordt van het individueel schuldmodel naar het maatschappelijk schuldmodel. Dit zal een zekere invloed hebben op het eigen zelfbeeld. Vanuit individuele getuigenissen gaat men een aantal algemene tendensen ontwaren, men gaat de ervaringen intersubjectiveren ⁽¹⁶⁾. Door het individuele te overstijgen, gaat men de focus verleggen van zichzelf als individu naar de maatschappij en haar structuren. Men gaat met andere woorden de werkelijkheid beter begrijpen en herinterpreteren. Men ontwikkelt ook een grote empathie tegenover lotgenoten. Er worden vaak schrijnende verhalen verteld, waarin de mensen zich vanuit hun eigen ervaringen kunnen inleven (men haalt hier ook een zekere relativiseringszin uit, er zijn immers mensen die het nog slechter hebben). Door af en

15 R. VAN DER VEEN, H. VAN NETTEN, *Informeel leren. Een bijdrage aan de methodiek en vorming in het sociaal-cultureel werk*, Utrecht, NIZW Uitgeverij, 1996.

16 P. RECKMAN, *Hoe anders? over maatschappijverandering*, Baarn, In den Toren, 1980, p. 107.

toe in gesprek te treden met politici krijgen zij een ander beeld van deze personen. Het zijn geen onaanraakbaren, ergens hoog op een sokkel. Het zijn mensen zoals iedereen. Mensen met andere woorden die aanspreekbaar zijn.

Een derde niveau van informele leerprocessen zijn de *expressieve leerprocessen*. Hier gaat het over de diepste motivaties tot handelen; men bereikt hier de persoonlijke behoeften en motieven. ALARM is een groep die mensen met respect behandelt. Ze krijgen vaak eindelijk erkenning voor hun probleem en er wordt naar hen geluisterd (een beetje zoals in een zelfhulpgroep).

We zijn naar het parlement geweest. Via ALARM leren we zaken kennen, waar we voordien nog nooit van gehoord hadden of die we nog nooit gezien hadden. Ik was nog nooit naar het parlement geweest, met de groep ALARM was het de eerste keer, dat heeft mij goed gedaan. We leren veel bij, bijvoorbeeld, onze rechten en onze verplichtingen.

Rachid

Al deze leerprocessen leveren hun bijdrage in het *empoweren* van de deelnemers van ALARM. Het concept empowerment is een vlag die vele ladingen dekt. Er is empowerment wanneer “mensen in staat worden gesteld de vaardigheden te verwerven om inzicht en controle te krijgen op de persoonlijke, sociale, economische en politieke krachten die hun levensomstandigheden mee bepalen, zodat ze daartegenover zelf acties kunnen ondernemen om hun levenssituatie te verbeteren”⁽¹⁷⁾. In navolging van Zimmerman kunnen we empowerment op 3 niveaus situeren⁽¹⁸⁾.

Op het *individuele* niveau worden mensen in ALARM geholpen bij het versterken van hun draagkracht en gestimuleerd om zelf actie te ondernemen om hun situatie te verbeteren.

De mate waarin een groep democratisch functioneert, zegt iets over de graad van empowerment op *groepsniveau*. Beslissingen over te behandelen thema's en acties worden zoveel mogelijk aan de groep overgelaten. Begeleiders geven advies, leggen uit wat de gevolgen kunnen zijn van bepaalde stappen.

Op het niveau van de (lokale) *gemeenschap* betekent empowerment het actief bestrijden van

structurele mechanismen van sociale uitsluiting. In wat vooraf ging kwamen pogingen hiertoe reeds uitvoerig aan de orde.

Uiteindelijk is het bij empowerment een kwestie van het verwerven van *kracht* en het verwerven van *macht*: het verwerven van competenties en vaardigheden enerzijds, het verwerven van enige controle over maatschappelijke structuren en organisaties anderzijds.

Het „participeren” aan ALARM

Participatie is een kernbegrip in de samenlevingsopbouw. Deelname aan buurtfeesten, actiegroepen, vormingsmomenten, open debatvergaderingen, manifestaties, besluitvorming in wijkontwikkelingsprocessen, enzovoort, worden sterk gestimuleerd. Het is echter geen evidente opdracht om mensen te stimuleren om hieraan deel te nemen. Er heerst heden ten dage de opvatting dat in onze geïndividualiseerde samenleving mensen zich minder zouden inzetten voor het „algemeen belang”.

Participatie door de leden van ALARM

We kunnen ons de vraag stellen hoe het nu zit met de deelname aan ALARM? Hoe vrijblijvend is participatie aan ALARM? Welke evolutie maakt de samenstelling van de groep door? Hoe moeilijk is het om tijd vrij te maken voor de activiteiten van ALARM? Vanuit welke motieven nemen mensen hieraan deel?

De ledenlijst van ALARM is omvangrijk. Op het eerste zicht blijkt de groep een grote aantrekkingskracht te hebben. Toch is er slechts een kleine kern die regelmatig komt naar de bijeenkomsten. Deelname aan ALARM is in zekere zin „vrijblijvend”, er is geen „lidmaatschap” en mensen kunnen zelf beslissen welk engagement ze opnemen. Het is zeker niet de bedoeling om deelname aan ALARM een verplichtend en misschien verstikkend karakter te geven. Er is een grote doorstroom van mensen in de groep. Momenteel is er nog één vrouw die ALARM al

¹⁷ DE CORT, L., Op eigen kracht... Empowerment en vrijwilligerswerk. *Tijdschrift voor welzijnswerk*, 25(2001), n° 239 p. 6.

¹⁸ HENNION, W., Empowerment-wath's in a name? *Ter Zake Cahier*, 2004, N° 2 p. 58

frequenteerde van bij het begin, verder evolueerde de groep doorheen de jaren. Sommige mensen volharden en vormen mee de harde kern. Andere komen gedurende een aantal maanden om dan de groep geruisloos te verlaten. Deze wisselende engagementen zijn één van de sterktes maar af en toe ook een van de zwaktes van de groep ALARM. Doordat er zo'n grote doorstroom is, is het moeilijk om een hechte groep te vormen, het is ook niet duidelijk op wie men kan steunen voor bepaalde activiteiten. Anderzijds zorgen nieuwe mensen voor nieuwe ideeën, nieuwe vaardigheden, een gedrevenheid die nog niet is aangetast door ontgoochelingen, enzovoort. Bovendien is een groep met een zeer wisselende samenstelling veel toegankelijker voor buitenstaanders.

De deelname van de leden van ALARM heeft ook een heel dynamisch karakter ⁽¹⁹⁾. Het klinkt heel logisch maar de mate waarin de deelnemers energie en tijd in de activiteiten kunnen investeren is afhankelijk van de achterliggende context. Iemand die normaal gezien heel actief betrokken is, kan een aantal maanden niet komen opdagen omdat er tal van problemen op het thuisfront zijn. Iemand die normaal gezien weinig interesse toont, kan plots heel geëngageerd zijn omwille van

Ik denk dat ik al drie mensen heb uitgenodigd om naar een activiteit van ALARM te komen. Maar geen één van de drie heeft dit verder gezet omdat ze ontmoedigd waren. Zij dachten dat ze door deel te nemen aan de activiteiten van ALARM, snel een huis zouden vinden, maar omdat ze er geen vonden, zijn ze uiteindelijk teruggekrabbeld. Ze zeiden „er zit niets in“, en ze zijn teruggekrabbeld. Ik ben er nog steeds en ik oefen geduld uit samen met ALARM.

Francine

enkele positieve resultaten.

Er is weinig tot geen informatie over de motivatie die mensen drijft om deel te nemen aan ALARM. Van enkelen kan je er zeker van zijn dat zij weten wat de exacte bedoeling is van ALARM. Van anderen zijn de beweegredenen niet altijd even duidelijk. Het zou kunnen dat mensen deelnemen aan ALARM omdat ze hopen dat ze hierdoor sneller een woning zullen krijgen. Anderen

wonen de bijeenkomsten misschien bij vanuit een zekere dankbaarheid ten opzichte van de maatschappelijk werkster. Ze durven niet anders omdat de maatschappelijk assistent van het buurthuis hen zo goed geholpen heeft of omdat ze vrezen dat anders de maatschappelijk assistent hen niet meer zo goed gaat helpen. Nog anderen zijn er misschien gewoon voor de gezelligheid, de koekjes, de koffie en de warmte.

Aandachtspunten

Er zijn praktische belemmeringen bij het realiseren van voldoende participatie. „De weg naar participatie is een mijnenveld van frustraties. Het doel is edel, de verwachtingen zijn groot, maar de resultaten komen traag en zijn soms weinig zichtbaar.” ⁽²⁰⁾ Participatie is immers een moeizaam proces dat met kleine stapjes vooruitgaat. De idee dat je sneller en efficiënter werkt zonder deelname van de doelgroep is niet uit de lucht gegrepen ⁽²¹⁾. Er zijn een aantal zaken waar je als begeleider op moet letten bij de ondersteuning van een groep. Zaken die de deelname kunnen belemmeren of juist bevorderen. Eerst en vooral is het belangrijk dat men zicht krijgt op de ervaringen en de wensen van de leden in verband met participatie ⁽²²⁾. Zoals eerder reeds beschreven, is het moeilijk om de echte motieven van de mensen om deel te nemen te achterhalen. Voor dit probleem kan men zich behoeden door steeds duidelijk de doelstellingen van ALARM naar voren te brengen, en de individueel maatschappelijke hulp te onderscheiden van de activiteiten van ALARM.

Er moet steeds ook een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen het eigenbelang en het groepsbelang. Er zijn een aantal mensen die een goede woning hebben verworven terwijl ze deelnamen aan de groepsactiviteiten. Het is niet duidelijk of het verwerven van die woning een gevolg was van een getuigenis of eerder puur geluk. De mensen moeten er wel van bewust zijn dat ze

19 VERBEKE, L., *Participatie van kansarmen, van slogan naar praktijk*, Vibosopublicatie, Gent, 1994, p. 101.

20 VERBEKE, L., *idem*, p. 9.

21 VERBEKE, L., *idem*, p. 13.

22 VERBEKE, L., *idem*, p. 25.

door deel te nemen geen woning gaan verkrijgen (dan zouden ze zwaar ontgoocheld worden), dat dat niet de bedoeling van de groep is. Een ander belangrijk aandachtspunt is het thema. Het moet iets zijn wat bij de leefwereld aansluit. Huisvesting is alleszins een onderwerp dat heel nauw aansluit bij dagelijkse zorgen en noden. Zo is er iemand van ALARM die een goede huisvesting heel essentieel vindt omdat het zo'n grote impact heeft op het leven van zijn kinderen. Vanuit de link tussen huisvesting en de toekomst van zijn kinderen vindt hij het belangrijk om deel te nemen aan de werking van ALARM.

Mensen zijn gemakkelijk te motiveren voor een probleem als huisvesting, omdat ze hierbij gevoelsmatig betrokken zijn maar het is een loodzware opdracht om te blijven motiveren voor iets waarmee er op het eerste zicht niets bereikt wordt. Het is bijgevolg van belang om ook een klein succesje te benadrukken.

Een volgend belangrijk punt is het weghalen van drempels. De mensen die participeren aan de activiteiten van ALARM zijn hoofdzakelijk alleenstaande vrouwen met kinderen. Vandaar: zorgen voor baby-sit; organiseren van activiteiten op een weloverwogen, zelfde tijdstip; zoveel mogelijk bijeenkomen in het buurthuis; terug betalen van kosten voor vervoer, etc...; rekening houden met religieuze feestdagen... .

Het uitnodigen van de mensen gebeurt ook steeds op een uniforme manier. Men krijgt een uitnodiging in de bus die steeds is opgebouwd volgens eenzelfde patroon. De dag voor de bijeenkomst wordt ter herinnering iedereen nog eens opgebeld. Uit het verleden is gebleken dat dit noodzakelijk is. De mensen leven zonder agenda en een uitnodiging is snel verkeerd gelegd. Er is aanzienlijk meer volk als iedereen een telefoontje heeft gekregen.

Een belangrijke valkuil is na te laten heel de groep bij de activiteiten te betrekken. Het gevaar bestaat dat enkel de meest mondige, sterke mensen de aandacht gaan opeisen en dat andere zich niet betrokken gaan weten. Dit kan voorkomen worden door onder andere te zorgen voor een gedifferentieerd aanbod aan taken, die op verschillende vaardigheden inspelen. Als je alleen verbale vaardigheden benadrukt gaan ook enkel die mensen deelnemen die zich hiervoor bekwaam voelen. ALARM moet

vermijden zich teveel op die verbale vaardigheden te fixeren. Aangezien steeds gebruik gemaakt wordt van getuigenissen, gaan ook steeds die mensen geëngageerd worden die zich staande weten te houden voor een grote groep of een politiekeer. Enerzijds worden bepaalde andere capaciteiten niet benut en gaan mensen afhaken omdat ze zich niet nuttig voelen. Anderzijds gaan de mensen die steeds opnieuw gevraagd worden voor het afleggen van een getuigenis misschien het gevoel krijgen dat ze overvraagd worden en ook afhaken.

Samenhangend met het vorige mag men dus de lat niet te hoog leggen. Het is belangrijk een beeld te hebben van welke taak elke persoon aankan. Als je mensen steeds een te moeilijke taak geeft, gaan ze afhaken. Zelfs heel kleine verantwoordelijkheden kunnen bedreigend overkomen ⁽²³⁾. Dit werkt ook in de omgekeerde richting, als je mensen onderschat, gaan zij er ook geen uitdaging meer in zien. Toch mag je daar ook niet te ver ingaan. Zo zijn er mensen bij ALARM die je met man en macht moet overtuigen om het woord te nemen tegenover een autoriteit. Vaak doen zij dat overweldigend goed en zijn zij daarna zo blij dat ze die stap hebben durven zetten. Meestal halen ze daar ongelofelijk veel kracht en zelfvertrouwen uit. Een goede en begeesterde leiding van de vergadering is essentieel. Afhankelijk van de energie en motivatie van diegene die de vergadering leidt, kan je spreken van slagen of niet slagen van de vergadering. Het is steeds één van de professionele werkrachten die de vergadering in goede banen leidt en de ene is daar al beter in dan de andere.

Een ander belangrijk aandachtspunt is de continuïteit van de groep en de activiteiten. Het heeft geen zin om gedurende zes maanden de werking stil te leggen om daarna twee maanden intensief een beroep te doen op de mensen. Grotere rustpauzes worden ingeleid en afgesloten. Zo werd de grote vakantie overbrugd door het oude werkingsjaar af te sluiten met een picknick en het nieuwe werkingsjaar in te luiden met een vergadering rond de huisvestingsactualiteit. Een aantal keer in een jaar worden informele groepsactiviteiten zoals een picknick in het park, een kerstfeestje, een afscheidsfeestje

23 VERBEKE, L., *idem*, p. 57

georganiseerd. Mensen appreciëren dit enorm, en je merkt dat dit hen goed doet. Dit zijn momenten waarop buiten het thema van huisvesting groepsbanden kunnen aangehaald worden, problemen kunnen vergeten worden. Deze momenten bevorderen alleszins de groepssfeer.

De allerbelangrijkste voorwaarde voor participatie is het feit dat de leden van ALARM benaderd worden als volwaardige gesprekspartners. Je kan machtsverhoudingen en sociale ongelijkheden niet ontkennen, maar je kan ze wel trachten te overstijgen. Mensen die met elkaar in gesprek gaan moeten als gelijken worden beschouwd. Participatie mag niet verengd worden tot schijnparticipatie. „Mensen moeten echt betrokken worden, zodat het tot veranderingen kan leiden. Je mag ze niet de „illusie van het woord” geven wat tot gevolg zou hebben dat zij hun armoede „aanvaarden” terwijl tegelijkertijd aan de politici een goed geweten en publiciteit wordt gegeven.”⁽²⁴⁾

²⁴ M. BOURGEOIS, e.a., *Evaluatie van de participatie van mensen die in armoede leven aan het Brusselse Armoederapport*, Brussel, Observatorium voor gezondheid en welzijn, 2005, p. 52.

Besluit

Huisvestingsproblemen zijn een moeilijk thema voor het opbouwwerk. Er is de grote techniciteit en het feit dat oplossingen vaak grootschalige ingrepen vereisen. Anderzijds is huisvesting een basisbehoefte die de mens in zijn diepste wezen raakt. Men is bereid er voor te vechten. Uit deze motivatie put ALARM haar kracht, namelijk voor zover de leden inzien dat ze alleen kunnen vechten samen met anderen.

ALARM is gegroeid uit een noodzaak en deze noodzaak is in de loop der jaren alleen maar dwingender geworden. ALARM biedt alvast houvast aan wie er zich in engageert. De werking draagt wellicht bij tot een grotere bewustwording van het probleem. Lokaal lijkt er wat te bewegen. Om het huisvestingsbeleid om te buigen, daarvoor lijkt de beweging alsnog te zwak. Maar als symbool staat ALARM als een huis: dat ook „kleine” mensen voor hun rechten blijven opkomen.

Joke Storme

Naar aanleiding van 30 jaar Buurthuis Bonnevie is er rond de werking van ALARM een brochure verschenen: Joke Storme en Geert De Pauw, *Arme Molenbekenaars nemen het woord in de strijd voor het recht op wonen*. Brussel, Buurthuis Bonnevie, 2007, 39 pp.

Deze brochure is gratis te verkrijgen op het buurthuis, Bonneviestraat 40, 1080 St. Jans Molenbeek. Tel: 02/410 76 31 e-mail: bonnevie@skynet.be

Cette brochure est aussi disponible en français.

Peterbos United

geeft jongeren een nieuw doel in het leven

INLEIDING

Wat meteen opvalt bij het betreden van het secretariaat van het opbouwwerkproject Peterbos in Anderlecht is de fraaie collectie bekens die de zaalvoetbalploeg Peterbos United heeft behaald. Jongeren van de sociale woonwijk Peterbos hebben de afgelopen tien jaar sportief geschitterd op training en tijdens de competitie. Ze hebben een duidelijk doel voor ogen waarop ouders, familie en burens trots zijn. TerZake sprak met Khalid Eladdaoui, animator van het opbouwwerkproject Peterbos en met Johan Martens, coördinator van Samenlevingsopbouw Brussel. Beiden illustreren hoe je buurtsport kunt benutten om problemen van verveling en overlast bij jongeren tegen te gaan en tegelijk een nieuwe dynamiek te scheppen in een achtergestelde sociale woonwijk.

Toen Khalid Eladdaoui zes jaar was, verhuisden zijn ouders van Mechelen naar Peterbos in Anderlecht. Deze sociale woonwijk aan de Brusselse Ring bestaat uit 18 flatgebouwen en telt ongeveer 3.000 inwoners. Voor Marokkaanse families met grote gezinnen was Peterbos de ideale woonwijk omdat er voldoende open ruimte was om te spelen en te ravotten. Johan Martens verduidelijkt dat Samenlevingsopbouw Brussel hier twaalf jaar geleden van start ging. Allereerst door het huurdercomité van Assam te ondersteunen en bewoners te organiseren uitgaand van hun klachten en voorstellen. Nadien volgden kinderanimatie en sportactiviteiten eveneens op verzoek van de sociale huisvestingsmaatschappij ASSAM. „De maatschappij werd geconfronteerd met overlast van rondhangende jongeren. Dat schiep een gevoel van onveiligheid

Bron: Jongerenwerking Peterbos

onder de sterk verouderde bevolking. Jongeren beneden de 24 jaar maken een derde van de bevolking uit. Inmiddels is het project Peterbos uitgegroeid tot een volwaardige jongerenwerking die gesubsidieerd wordt door de Vlaamse Gemeenschapscommissie. De huisvestingsmaatschappij Assam geeft niet alleen financiële steun, maar stelt in de flatgebouwen ook lokalen (secretariaat, keuken, vergaderzaal en computerlokaal) ter beschikking van de jongerenwerking. Ook met de andere sociale huisvestingsmaatschappij *De Anderlechtse Haard* wordt samengewerkt en zijn er afspraken gemaakt voor het huren van een lokaal. Zaalvoetbal is nu stevig uitgebouwd binnen de werking met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Marokkaanse jongens hebben immers een passie voor voetbal. De keuze voor zaalvoetbal lag dus voor de hand. Toen Steven als eerste animator deeltijds met jongens aan de slag ging, speelde Khalid zelf ook zaalvoetbal. Nu is hij een bezielde animator van de jeugd, coördinator van de werking met zwak maatschappelijke jongeren en tevens vertrouwenspersoon in de buurt.”

Bron: Jongerenwerking Peterbos

KAMPIOENEN

Khalid blikt tevreden terug op de resultaten en de effecten van het zaalvoetbal.

„Samenlevingsopbouw Brussel bereikt met de buurtsport in de sociale woningblokken ongeveer 120 jongens. Van klein naar groot, doen de volgende ploegen mee aan de competitie: de miniemen, de kadetten, de scholieren, en de Eerste ploeg. De eerste jaren kwam Peterbos United uit in de lokale zaalvoetbalcompetitie van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Ze speelden drie jaar op rij kampioen. Ze zochten een grotere uitdaging en traden nadien aan in de Vlaamse Zaalvoetbal. Als club met jongens van Marokkaanse origine kregen ze het helaas aan de stok met een scheidsrechter (aangezien ze zich niet in Nederlands konden uitdrukken) en enkele fanatieke supporters. Het zat die supporters hoog dat een Brusselse club in concurrentie kwam met Vlaamse clubs en bovendien enkele kampioenstitels wegkaapte. Men beschouwde het als een vorm van provocatie. Enkele jaren geleden stapte Peterbos United daarom over naar de Franstalige Liga, met name de Ligue Francophone de Foot en Salle. Afgelopen jaar, 2006, was voor Peterbos United een echte voltrefeer: de miniemen, de junioren en de Eerste ploeg veroverden de kampioenstitel. De eerste ploeg is nu naar de 3de nationale afdeling gepromoveerd en speelt nu ook overal in Vlaanderen.”

Johan Martens benadrukt dat Peterbos United een stabiele, goed georganiseerde en ambitieuze club is. „Verschillende spelers hebben trainingscursussen gevolgd bij BLOSO en de Franstalige tegenhanger ADEPS. De spelers willen uitblinken en hun mannetje staan in de competitie. Tevens zijn ze tuk op fair play. In de beginjaren kwamen jonge spelers er niet spontaan voor uit dat ze speelden bij het zaalvoetbal in de wijk, terwijl jongeren daar nu bijzonder trots op zijn. Het succes van de club is ook de bewoners van Peterbos niet ontgaan. Dank zij de puike prestaties van de gedisciplineerde voetbalclub heeft Khalid positieve contacten opgebouwd met belangrijke figuren uit de wijk die maatschappelijk aanzien genieten”. Kijk, als we de kinderen en jongeren training geven, zijn we zichtbaar in het centrum van de wijk Peterbos. De ouders, de oudere broers en de verwanten die naar training en de match komen, zien dat de jongens

goed bezig zijn. Zo krijgen we ook makkelijk hun zegen om met het jongerenproject voort te doen.”

Jongeren beschikken over een vernieuwd voetbalterrein met een uitstekende openbare verlichting. Op termijn is het de bedoeling om onmiddellijk in de buurt van het voetbalveld ook een cafetaria te openen. Dit vinden we van belang voor de spontane ontmoeting tussen mensen tijdens en na de match. Het zal het draagvlak voor de jongerenwerking ongetwijfeld versterken.

PARIJS

Afgelopen seizoen is supergoed verlopen: meerdere ploegen werden kampioen in hun afdeling. Als beloning voor de jongeren en hun ouders organiseerde Samenlevingsopbouw Brussel in mei 2006 een busuitstap naar Parijs. Bij die gelegenheid gingen ze kijken naar een voetbalwedstrijd in het Stade de France. We hadden vooropgesteld dat jongeren bij de busuitstap vergezeld moesten zijn van een ouder. Naast de 40 jongeren waren er 26 ouders en 14 oudere broers van de partij. De uitstap in de Franse hoofdstad verliep in een erg ontspannen sfeer. Reflecterend op de uitbarstingen van het recente geweld in Frankrijk werd het voor de jongeren en de ouders tijdens hun bezoek duidelijk dat de Parijse situatie nogal grondig verschilt van die in onze hoofdstad. In tegenstelling tot de buitenwijken in Parijs hebben de (allochtone) jongeren hier in de Brusselse wijk Peterbos nog een band met de wijk en met andere wijkbewoners. Terug uit Parijs, ontmoetten we in Peterbos een nieuwe groep van geïnteresseerde en enthousiaste vaders die we voordien nog niet eerder hadden gezien op training noch op de wedstrijden.

VADERS & MOEDERS

Het zaalvoetbal is belangrijk, maar vormt geen doel op zich. Je traint eigenlijk niet enkel de spelers op het veld, maar je betreft een hele wijk bij het voetbalgebeuren, aldus Khalid. We zien het ook als middel om meer samenhang te creëren in de buurt. We koesteren de positieve contacten met de vader én de moeders. Met die laatste groep zijn onder meer uitstappen georganiseerd naar Antwerpen, de Ardennen en Maastricht.

Als kinderen en jongeren ervaren dat er nauwe contacten zijn met hun vader en moeder, dan neemt ook het engagement en het respect voor de werking toe. Het is voor de ouders ook duidelijk geworden dat het project buurtsport een werk is van lange adem. De equipe van begeleiders is al meer dan 10 jaar aan het werk. Dank zij die investering in de kinderen en de jongeren zijn de resultaten er.” Tien jaar geleden werden we geconfronteerd met overlast en drugverslaving, later met diefstal en andere vormen van criminaliteit. Nu zijn er nauwelijks nog sporen van overlast. We verpletteren het negativisme” zegt Khalid heel beeldrijk want er is momenteel veel meer positiefs dan negatiefs te melden.

Bron: Jongerenwerking Peterbos

NIEUW TOEKOMSTPERSPECTIEF

De structuur van deze sport brengt meer zelf-discipline met zich, men leert afspraken te maken en die ook te respecteren. De wil is er om vooruit te komen op sportief vlak, maar ook daarbuiten. De sportieve resultaten stralen af op hun inzet en hun resultaten op school. Zo merken we dat de jongeren die deel uitmaken van de club ook de jongeren zijn die bewust met de school en hun schoolresultaten bezig zijn. Het zaalvoetbal schept met andere woorden een nieuw toekomstperspectief voor de jongeren. Naast de recreatieve en sportieve kant, is er eveneens het pedagogische aspect: jongeren die hier begonnen te spelen als miniemen, leiden op hun beurt zelf jongeren op. De jeugd ploegen worden getraind door jongeren, die vaak spelen in de Eerste ploeg, die zelf ook een heel traject hebben afgelegd. Een aantal jongens van het zaalvoetbal hebben een opleiding gevolgd als sportanimator en zijn nu aan de slag bij Samenlevingsopbouw Brussel of zijn ingeschakeld in de preventiedienst of veiligheidsdienst van de bouwmaatschappij. Jongeren nemen hun lot en toekomst meer in de hand.

Het project van buurtsport staat evenwel niet op zich, maar kadert in de ruimere werking van Samenlevingsopbouw Brussel. Zo onder meer de Nederlandstalige kinderwerking en tienerwerking gedurende het hele schooljaar, de vrouwenwerking en cursussen alfabetisering voor vrouwen. Voorts worden verschillende initiatieven ontplooid binnen het programma sociale cohesie, zo onder meer ontmoetingen tussen ouders en families onderling; ondersteuning van bewonersinitiatieven bij voorbeeld van Arabische lessen, het buurtfeest en de wijkanimatie. Er zijn ook nauwe contacten opgebouwd met het plaatselijke verenigingsleven.

Johan Martens onderstreept het belang van een goede relatie met de overheid in het algemeen en met de lokale overheid in het bijzonder. De sociale huisvestingsmaatschappijen doen hun duit in het zakje, maar ook de gemeente Anderlecht stelt sportinfrastructuur ter beschikking en zorgt voor logistieke ondersteuning zoals bij het transport van de spelers naar de competitie. Peterbos United krijgt binnen de Franstalige Liga (ABFS)

Bron: Jongerenwerking Peterbos

een voorbeeldfunctie. Bovendien geniet de club de uitdrukkelijke steun en sympathie van zowel de Nederlandstalige als de Franstalige bevoegde schepenen. De synergie van investeringen in de jeugd verklaart mee het succes van het relatief jonge verhaal van zaalvoetbal in een Peterbos dat meer dan ooit „united” is en met vereende sportieve kracht vooruit wil.

Investerings in sociale cohesie renderen

Jean-Louis Pirottin, directeur van de Brusselse huisvestingsmaatschappij ASSAM-SORELO, constateert dat het imago van de sociale woonwijk Peterbos de afgelopen jaren 10 à 20 jaar aanzienlijk is verbeterd. De investeringen in sociale cohesie stralen positief af op de sociale woonwijk. De problemen van vandalisme en overlast zijn teruggedrongen. De huisvestingsmaatschappij is dan ook opgetogen over het partnership met Samenlevingsopbouw Brussel.

Jean-Louis Pirottin verwijst naar de geslaagde samenwerking tussen de huisvestingsmaatschappij, Samenlevingsopbouw Brussel en enkele kunstenaars om de woonomgeving aantrekkelijker te maken. „Maar lang voor er officieel sprake was van programma's van sociale cohesie, trok Assam-Sorelo al middelen uit voor projecten die de leefbaarheid, solidariteit en samenhang in sociale flatwoningen moesten versterken,” verduidelijkt Pirottin. „Zo was Marc Dubois de eerste medewerker van het toenmalige RISOBrussel (nu Samenlevingsopbouw) die ruim 15 jaar geleden deeltijds aan de slag ging in Peterbos. Er is nu een team van medewerkers actief in Peterbos. Er is bewust gekozen voor een investering in de jongerenwerking met een bijzondere aandacht voor sport en sportvoorzieningen. Niet zonder resultaat als je de sportieve resultaten ziet van Peterbos United. Toch moeten we alert blijven en oog hebben voor de jongeren die we momenteel nog niet bereiken. (De viering van de zaalvoetbalkampioenen in mei 2006 werd overschaduwd door een poging tot brandstichting,

Bron: Jongerenwerking Peterbos

Foto: Michel Demol

Bron: Samenlevingsopbouw Brussel

wellicht door een jongere die zich uitgesloten voelde). Een belangrijk aandachtspunt voor de nabije toekomst is de begeleiding van jonge werklozen in hun zoektocht naar een job, alhoewel hiertoe recent een aanzet werd gegeven met een permanentie voor werkzoekenden op een vaste dag in de week. Daarnaast is er de specifieke situatie van oudere, geïsoleerde bewoners, maar de gemeente Anderlecht spitst zich toe op deze doelgroep. In die zin verdelen we de taken en versterken we elkaar.”

„Niet onbelangrijk is de zichtbare aanwezigheid van animatoren en opbouwwerkers zodat ze ook aanspreekbaar zijn in de wijk en de flats. ASSAM-SORELO stelde daarom ook kantoorruimte en vergaderzalen ter beschikking. De zichtbaarheid geldt trouwens ook voor de technische ploeg en het onderhoud. Bewoners willen bovendien concrete veranderingen ervaren op het terrein. ASSAM-SORELO investeert daarom in de heraanleg en verfraaiing van de inkomhal van de flatgebouwen zodat iedere flat een eigen identiteit krijgt”. Pirottin stelt dat je naast de technische of bouwkundige ingenieurs iemand nodig hebt die beslagen is in de „sociale engineering”, die met andere woorden bouwt aan sociale samenhang in de buurt. Daarin ziet hij uitgerekend een rol weggelegd voor de opbouwwerkers en een organisatie als Samenlevingsopbouw Brussel. Het gaat daarbij om een collectief proces dat de individuele problemen van bewoners overstijgt. Samenlevingsopbouw vult op die manier de werking aan van de adviesraad van huurders die in eerste instantie de spreekbuis is van vragen en klachten van individuele huurders. Pirottin benadrukt dat de huisvestingsmaatschappij openstaat voor de betrokkenheid van huurders die volgens hem een stem moeten hebben in het beleid van de huisvestingsmaatschappij. Tegelijk pleit hij ervoor dat in het kader van permanente vorming ook werk zou worden gemaakt van vorming en ondersteuning van de meestal kansarme huurders. Beide dimensies zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden als je de belangen van de huurders ernstig wil nemen.

Gerard Hautekeur

Inhoud & Colofon

Editoriaal	p. 3
De huurderadviesraad van de Brusselse haard: tijd voor evaluatie!	p. 5
Project Steungezinnen in het Brusselse: een initiatief van de vzw Kinderdienst.	p.26
Alarm over het recht op wonen. Arme Molenbenaars nemen het woord.	p.30
Peterbos United geeft jongeren een nieuw doel in het leven.	p.43

Opbouwwerk Brussel wordt uitgegeven
door Samenlevingsopbouw Brussel,
Antwerpsesteenweg 295, 1000 Brussel,
T 02 203 34 24, F 02 203 50 64
E info.brussel@samenvlevingsopbouw.be
W samenvlevingsopbouw.be

© © 2007 Samenlevingsopbouw Brussel – Nr 89 Jaargang 23

Artikels:
Gwendoline Daems
Sarah De Bruyn
Gerard Hautekeur
Alain Storme
Joke Storme

Tekstverwerking:
Kristel Van der Borgh

Drukkerij:
ACCO

Eindredactie:
Alain Storme

Vormgeving & lay-out:
Michel Demol

Foto kft:
Michel Demol

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE

met de steun van het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Met steun van de
Vlaamse overheid

Brussel

**Samenlevings
opbouw**